

Raadsmededeling openbaar

Nummer : 21-2025
Datum : 12 februari 2025
B&W datum : 11 februari 2025
Beh. Ambtenaar : J. Jansen
Portefeuillehouder : A.J. te Lindert
Onderwerp : Evaluatie en voortzetting Datalab GO

Aanleiding:

Begin 2021 is het samenwerkingsverband Datalab Gelderland Oost (Datalab GO) ontstaan vanuit de behoefte bij de deelnemende gemeenten om datagedreven werken te stimuleren, zodat er meer gebruik gemaakt wordt van data bij besluitvorming. In 2024 is de samenwerking geëvalueerd met een externe partij.

In oktober 2024 is de evaluatie besproken met de directeurs van de deelnemende gemeenten, waarbij ook is gesproken over voortzetting van de samenwerking in de toekomst. Over beide onderwerpen wordt u geïnformeerd.

Inhoud mededeling:

De uitkomst van de evaluatie was positief: Er is in de relatief korte tijd dat Datalab GO bestaat een solide basis neergelegd. Uit de evaluatie blijkt dat het gebruik van data voor keuzes qua beleid en uitvoering op een aantal vlakken in de gemeente toeneemt en daarmee de kwaliteit van de advisering verbetert.

Datagedreven werken vergt een investering, maar samenwerken is uiteindelijk voordeliger dan wanneer een gemeente alles alleen zou doen. Het samenwerken bij het opzetten van dashboards bij regionale vraagstukken is efficiënter dan zelfstandig opereren. Bovendien draagt datalab bij aan onderlinge uitwisseling van kennis en ervaring, waardoor gemeenten van elkaar leren.

De positieve evaluatie is aanleiding om de samenwerking in en na 2025 voort te zetten. Bij deze voortzetting worden ook de aandachtspunten meegenomen die in de evaluatie naar boven zijn gekomen. Eén van de aanbevelingen was om het datalab geleidelijk meer te ontwikkelen in de richting van een regionaal expertise- en kenniscentrum op het gebied van datagedreven werken, waarbij iets minder tijd naar uitvoeren van onderzoek wordt besteed. Daaraan wordt na dit besluit tot voortzetting nadere invulling gegeven.

De volgende stukken zijn voor u bijgevoegd:

Eindrapportage Datalab GO
Bijlages rapportage DatalabGO

Evaluatie datalab GO 2024

Opdrachtgever	: Directeur Datalab GO
Auteurs	: Christian van den Berg : Merve Gijsberts
Datum	: 13 september 2024
Versie	: eindversie

Managementsamenvatting

●●● Begin 2021 is Datalab Gelderland Oost (Datalab Go) ontstaan vanuit de behoefte bij acht Oost-Gelderse gemeenten om datagedreven werken in de eigen organisatie te stimuleren, zodanig dat datagedreven werken een structureel onderdeel zou gaan worden van de beleidsvorming, uitvoering en dienstverlening van de deelnemende gemeenten. Halverwege 2024 is deze samenwerking geëvalueerd. De vragen die daarbij centraal hebben gestaan zijn:

Hoe doet het datalab het in relatie tot haar huidige opdracht, hoe kijken de verschillende actoren in de samenwerking hier tegen aan en wat wensen zij voor de toekomst?

Het datalab heeft namens de stuurgroep bureau WagenaarHoes ingehuurd om deze evaluatie uit te voeren. De wens vanuit de opdrachtgever was na een reeds uitgevoerde uitgebreide evaluatie eind 2022, deze evaluatie 'slank en doelgericht te houden'. In onderling overleg is afgesproken de evaluatie te baseren op (groeps)gesprekken met de diverse betrokken stakeholders. Dit rapport doet verslag van deze evaluatie.

Datalab GO is na de start in 2021 uitgegroeid tot een waardevolle aanvulling op de beleidsvorming. Het belang van datagedreven werken voor goed beleid wordt breed onderkend in de gesprekken met stakeholders: 'geen beleid, zonder data'. En om politieke keuzes te kunnen maken, helpt het om die afweging met zoveel mogelijk objectieve informatie weloverwogen te kunnen maken. Bovendien wordt het efficiënt gevonden om vraagstukken rondom data en datagedreven werken die bij meerdere gemeenten leven gezamenlijk op te pakken, een van de uitgangspunten van de oprichting van Datalab GO. De razendsnelle ontwikkelingen rondom data en AI roepen bovendien de vraag op, of iedere individuele, kleinere gemeente dit alleen de baas kan.

De door datalab geproduceerde informatieproducten (zoals dashboards) en georganiseerde activiteiten (zoals roadshows en webinars) worden over het geheel genomen goed gewaardeerd door de betrokken stakeholders. Ze worden echter nog niet altijd zoveel gebruikt en/of bezocht als zou kunnen. De directe toepasbaarheid vraagt eveneens aandacht. Hier ligt ook een belangrijke interne opdracht binnen de gemeenten zelf: zowel in de organisatie van werkprocessen om datagedreven te werken, als in het uitdragen van het datalab binnen de eigen organisatie.

De huidige governance van het datalab, met drie gemeentesecretarissen die namens de andere deelnemers het dagelijks bestuur vormen, wordt overwegend als prettig ervaren. We lichten hier twee bestuurlijke aandachtspunten uit. De eerste betreft de verschillende snelheden van gemeenten op het gebied van datagedreven werken en het al dan niet beschikken over eigen datateams. Dit vormt een risico voor het draagvlak voor het datalab. Een tweede aandachtspunt betreft de interne overleglijnen binnen gemeenten. Niet iedere gemeente heeft de lijn gebruikersgroep-DNA en/of gebruikersgroep-klankbordgroepen voldoende ingevuld. Dit kan belemmerend werken voor het uitdragen van datagedreven werken in de eigen gemeente en voor de onderlinge afstemming tussen de partijen in het samenwerkingsverband.

Voor de verdere doorontwikkeling komen we tot de volgende aanbevelingen:

- 1: Koester wat er al is bereikt. Er is in de relatief korte tijd dat Datalab Go nu functioneert een solide basis neergelegd. Borg en bestendig wat is opgebouwd.
- 2: Om zoveel mogelijk waarde toe te voegen, zou het datalab de activiteiten zo goed mogelijk moeten afstemmen op de behoeftes van de gemeenten. Hiervoor is voortdurende afstemming nodig tussen alle actoren.
- 3: Het uitspreken van wederzijdse verwachtingen, het blijven kweken en onderhouden van begrip voor ieders lokale ontwikkeling én de bereidheid om te kijken naar de gezamenlijke 'plus' vragen om bestuurlijke aandacht.

- 4: Data spelen in veel beleidsafwegingen een impliciete rol. Data worden (nog) niet altijd gebruikt of wel gebruikt, maar niet altijd duidelijk benoemd. Om het werken met data voor medewerkers en bestuurders vanzelfsprekender te maken, adviseren we om datagebruik te expliciteren.
- 5: Versterk de interne lijn gebruikersgroep-DNA en gebruikersgroep-klankbordgroepen.
- 6: Zet in op een geleidelijke ontwikkeling in de richting van een regionaal expertise- en kenniscentrum.

Inhoudsopgave

Managementsamenvatting	2
Inhoudsopgave	4
1 Inleiding.....	5
2 Informatieproducten	7
3 Kennisdelende activiteiten	9
4 Samenwerking en governance.....	11
4.1 ●●● Input van Bestuurders/DNA-leden	12
4.2 ●●● Input vanuit het gebruikersoverleg	13
4.3 ●●● Input vanuit de klankbordgroepen.....	14
5 Conclusies, aanbevelingen en blik op de toekomst	15

1 Inleiding

●●● Datagedreven werken is de fase van ‘een ontwikkeling van de toekomst’ al ver voorbij. Tegelijkertijd is er nog voldoende ontwikkelperspectief voor gemeenten in het algemeen, en die in Gelderland Oost in het bijzonder, om beleidsvorming, -uitvoering en dienstverlening te verbeteren en optimaliseren door slim gebruik te maken van datagedreven werken. In dat kader is begin 2021 Datalab Gelderland Oost ontstaan vanuit de behoefte bij acht Oost-Gelderse gemeenten om datagedreven werken in hun eigen organisatie te stimuleren. Datagedreven werken moest een structureel onderdeel uit gaan maken van de beleidsvorming, -uitvoering en dienstverlening van de deelnemende gemeenten. Door datagedreven werken in Oost-Gelderland samen op te pakken biedt het iedere individuele gemeente daarnaast mogelijkheden om ontwikkelingen en signalen vanuit de samenleving beter te kunnen beschrijven, diagnosticeren en/of voorspellen. Maar ook om sneller te kunnen handelen, meer maatwerk te leveren en beter te kunnen rapporteren en evalueren.

Eind 2022 is deze samenwerking voor het eerst geëvalueerd. Deze eerste evaluatie bestond uit een reflectie op het Berenschotrapport dat bepalend was voor de start van het datalab en uit het ophalen van gebruikerservaringen in de eerste twee jaar van de samenwerking. Inmiddels bestaat datalab GO 3 ½ jaar, een goed moment om opnieuw de balans op te maken. Het datalab heeft namens de stuurgroep bureau WagenaarHoes ingehuurd om deze evaluatie uit te voeren. In tegenstelling tot de vorige uitgebreide evaluatie was de wens vanuit de opdrachtgever deze evaluatie ‘slank en doelgericht’ te houden. In onderling overleg is afgesproken deze evaluatie voornamelijk te baseren op (groeps-)gesprekken met de diverse betrokken stakeholders.

In onderstaande volgorde zijn de volgende stappen gezet in de evaluatie:

- Focusgroepen met klankbordgroepleden;
- Schriftelijke vragenronde en focusgroep met gebruikersgroepleden;
- Gesprekken met de acht deelnemende gemeenten afzonderlijk (wethouder, DNA-lid¹ en gebruikersgroeplid van de betreffende gemeente)²;
- Schriftelijke evaluatie van kennisdelende activiteiten van datalab GO onder een bredere groep medewerkers.

In dit verslag presenteren we onze bevindingen op hoofdlijnen. Omdat de evaluatie van 2022 al veel waardevolle informatie heeft opgeleverd, spiegelen we onze bevindingen waar relevant aan die uit 2022. De evaluatie is gebaseerd op de gesprekken die met de diverse stakeholders zijn gehouden (aangevuld met een vragenlijstonderzoek en schriftelijk evaluaties van door datalab georganiseerde activiteiten) en geeft dus een samenvattend beeld van hoe de verschillende actoren in de samenwerking ertegenaan kijken en wat zij naar de toekomst toe wensen.

De evaluatie bestaat uit vier onderdelen. Allereerst zoomen we in op het gebruik dat van het datalab wordt gemaakt. Dit bespreken we aan de hand van de twee hoofdactiviteiten die datalab GO ontplooit, namelijk a. het maken van informatieproducten voor de deelnemende gemeenten en b. het stimuleren van datagedreven werken door allerlei cursussen, bijeenkomsten en andere kennisdelende activiteiten te organiseren. Vervolgens gaan we in op bevindingen rondom de governance structuur (functioneren van de samenwerking tussen gemeenten, in klankbordgroepen en in de gebruikersgroep). We sluiten af met conclusies, aanbevelingen en een blik op de toekomst.

¹ DNA staat voor Directeuren Netwerk Achterhoek.

² Niet in iedere gemeente heeft dit gesprek door omstandigheden in deze samenstelling plaatsgevonden.

In drie bijlagen zijn de schriftelijke deelevaluaties opgenomen, namelijk verslagen van de evaluatie van de klankbordgroepen (Bijlage 1), van de gebruikersgroep (Bijlage 2) en van de kennisdelende activiteiten (Bijlage 3).

2 Informatieproducten

●●● Vanaf de start van het datalab is er voor gekozen informatieproducten te maken binnen een aantal prioritaire onderzoeksthema's. Daarnaast is er beperkt ruimte voor individuele vragen. Deze lijn is ook na de eerste jaren voorgezet. In de periode waarop deze evaluatie betrekking heeft, gaat het om vijf thema's: klimaatbestendige groene leefomgeving, ondermijning, criminaliteit en overlast, wonen, energietransitie en jongerenmonitor met klankbordgroepen. De laatste drie thema's zijn pas recent opgestart. Daarnaast zijn er dashboards met sociaaleconomische ontwikkelingen en kerncijfers. De werkwijze is zodanig dat beleidsmedewerkers van de deelnemende gemeenten samen met de data-analisten van datalab GO in vijf thematische klankbordgroepen (KBG-en) werken aan de dataproducten en er samen voor zorgen dat deze aansluiten op de gemeentepraktijk. In de praktijk gaat dit als volgt: De klankbordgroep definieert de vragen waarop de gemeente antwoord wil hebben (het klankbordgroep-lid vertegenwoordigt de gemeente op een thema), samen met data-analisten wordt gekeken naar geschikte databronnen, er wordt feedback gegeven op informatieproducten die de analisten maken, en samen worden verbeteringen doorgenomen, zodat producten nuttig zijn voor de werkpraktijk van de gemeente.

Er is op voorhand gekozen voor de vijf bovenstaande brede voor gemeenten belangrijke maatschappelijke thema's (zie bijlage 1 voor de evaluatie met de klankbordgroepen). Het algemene beeld dat uit deze evaluatie naar voren komt, is dat datagedreven werken nut heeft op deze thema's, omdat er met behulp van data, betere beleidsbeslissingen kunnen worden genomen. En dat het juist voor deze brede gemeente-overstijgende thema's meerwaarde heeft regionaal samen te werken (met als mooi voorbeeld de samenwerking van de regionale werkgroep van duurzaamheidscoördinatoren in de klankbordgroep energietransitie). Andere voordelen van het regionaal samenwerken die genoemd worden, zijn dat je van elkaar kunt leren, niet zelf het wiel hoeft uit te vinden en kunt standaardiseren hoe je iets toepast en daarmee kunt benchmarken. Een belangrijk thema dat overigens nog gemist wordt is het sociaal domein. Overigens heeft de nieuwe klankbordgroep jongerenmonitor wel een link met het sociaal domein.

Duidelijk is geworden dat de opstartfase van een nieuw thema tijd kost. Sommige klankbordgroepen zijn net van start gegaan en in het begin is het in elke klankbordgroep nog zoeken naar focus en richting in de breedte van het thema. Een ander punt – dat ook naar voren kwam in de evaluatie van 2022 – is dat het soms nog zoeken is naar de toepasbaarheid van de opgeleverde informatieproducten. Dit verschilt overigens per thema. Maar in algemene zin kan er nog beter worden gekeken welke specifieke vragen beantwoord kunnen worden, welke informatie dan echt nodig is en handelingsperspectief biedt. Vanuit de gebruikersgroep kwam tijdens de evaluatie het geluid dat men nu misschien te veel blijft hangen in brede onderzoeksthema's die in het begin heel relevant waren (zie bijlage 2). Maar nu de samenwerking zich verder heeft ontwikkeld en er ook binnen gemeenten meer ruimte is ontstaan om datagedreven te werken, zou meer ruimte moeten komen voor het oppakken van concrete vraagstukken van de gemeenten op het moment dat die spelen (i.p.v. via een jaarplan bepalen waar dat jaar een groot deel van de tijd heen gaat).

Datalab maakt in de ogen van de betrokken stakeholders mooie producten, die – althans in de langer lopende klankbordgroepen – al vrij veel worden gebruikt. Dit geldt bijvoorbeeld voor dashboards en GEO-kaarten op het terrein van de klimaatbestendige en groene leefomgeving, klimaatadaptatie en biodiversiteit, die onder andere gebruikt worden voor de beoordeling van aanvragen of voor advisering in het kader van de ruimtelijke ontwikkeling. Een ander voorbeeld zijn de dashboards rondom criminaliteit en onveiligheid die als input voor de integrale veiligheidsplannen worden gebruikt (en via datalab GO doen de gemeenten mee aan de veiligheidsmonitor van I&O en het CBS). In deze fase van de samenwerking wordt het wel zaak gevonden een nog bredere groep in de gemeenten met de producten te bereiken: er zit een drempel tussen 'het is er' en 'iedereen adopteert het'.

Hier ligt ook een rol voor zowel de klankbordgroepleden als de gebruikersgroep om dit intern te verzamelen. Dit raakt aan het interne veranderproces om datagedreven werken meer gemeengoed te laten worden in de gemeenten. Het gebruik van de door datalab GO opgeleverde producten hangt daarnaast af van de beschikbaarheid van andere bronnen. Op sommige thema's is veel interne informatie in huis of kan uit andere bronnen of partijen worden betrokken. Hier speelt een rol dat niet iedere gemeente even ver is met datagedreven werken. Sommige gemeenten hebben een eigen data- of geo-team en kunnen veel intern betrekken, andere hebben dit niet en zijn hiervoor meer afhankelijk van datalab.

3 Kennisdelende activiteiten

●●● Datalab Go speelt een belangrijke rol in het delen en overdragen van kennis over datagedreven werken in brede zin aan de deelnemende gemeenten. Het datalab is hierin erg actief. Zo organiseerden zij sinds de vorige evaluatie: de basiscursus (voorheen leergang) en modules datagedreven werken, de basiscursus PowerBI en terugkomdagen, een cursus ArcGIS, AI-sessies voor MT-leden en medewerkers, een bestuurderssessie, roadshows, webinars en kwartaalrapportages.

Net als in de evaluatie van 2022 naar voren kwam, worden ook in deze evaluatie de georganiseerde activiteiten in den brede hoog gewaardeerd en zinvol en nuttig gevonden, niet alleen door de deelnemers van de activiteiten die een evaluatie hebben ingevuld (zie bijlage 3), maar ook door de gebruikersgroep en bestuurders. Zo hebben deelnemers door de basiscursus en modules (bijv. module vraagarticulatie, module data visualisatie en module data interpretatie) een beter beeld gekregen van wat datagedreven werken is, van de meerwaarde ervan en van het op een verantwoorde manier doen. Ook de basiscursus PowerBI en de terugkomdagen zorgen volgens de deelnemers voor voldoende basiskennis om zelf dashboards en rapportages te kunnen maken of onderhouden, voor o.a. managementrapportages en financiële rapportages. En hetzelfde geldt voor de cursus GIS-cursus (ArcGIS Pro). Met name de directe toepasbaarheid in het eigen werk wordt genoemd.

Datalab GO heeft in 2024 twee AI-sessies georganiseerd voor MT leden en een voor medewerkers over algoritmes en AI, regelgeving (Europese AI-act en AVT) en ethiek. Ook deze worden erg nuttig gevonden. Net als een in 2024 georganiseerde bestuurderssessie waarin een overzicht werd gegeven van wat datalab doet en nog gaat doen en de voortrekkersrol die het daarin vervult. Tussen eind 2022 en midden 2024 zijn bovendien in vier gemeenten (Bronckhorst, Montferland, Berkelland en Oude IJsselstreek) roadshows gehouden die inspirerend en leerzaam werden gevonden. Ook de georganiseerde webinars werden positief gewaardeerd omdat ze een mooi overzicht geven van wat datagedreven werken is en wat je er mee kunt (zie Bijlage 2). Met betrekking tot de door datalab uitgebrachte kwartaalrapportages wordt door de gebruikersgroep ingeschat dat hier relatief weinig gebruik van wordt gemaakt; er wordt voorts nog in ieder geval weinig over terug gehoord (uit andere bronnen is hierover geen evaluatie voorhanden). Naast de praktische toepasbaarheid van veel van de georganiseerde activiteiten wordt ook het sparren en leren van collega's uit andere gemeenten als een positief punt van de georganiseerde bijeenkomsten benoemd.

Hoewel erg goed gewaardeerd zijn er ook punten waarop winst kan worden geboekt. Het gaat om drie hoofdpunten.

De eerste is dat de bijeenkomsten nog meer kunnen worden toegespitst op de gemeenten. In de bijeenkomsten kan nog meer dan nu het geval is worden gewerkt met concrete praktijkvoorbeelden door bijvoorbeeld vooraf meer op te halen waar behoefte aan is. Sommige deelnemers geven bij de cursussen rondom de omgang met data bijvoorbeeld aan vooral behoefte te hebben om met de eigen voorbeelden en eigen data aan de slag te gaan en daar hulp bij te krijgen (zie Bijlage 3). In de bijeenkomsten rondom AI wordt aangegeven dat vooral behoefte is aan handvatten voor de eigen gemeente: welke concrete stappen kun je als gemeente zetten? En in de bestuurderssessie geeft men aan dat er behoefte is aan ruimte voor het onderlinge gesprek: wat zijn de bestuurlijke keuzes die je hierbij kunt maken? In de gebruikersgroep wordt aangegeven dat je dit punt wellicht kunt ondervangen door bij activiteiten als roadshows meer vraaggestuurd te werk te gaan. Dus dit niet generiek door datalab laten organiseren, maar vanuit de gemeente, waarbij het datalab op onderdelen kan worden ingevlogen. Dit gebeurt overigens ook al voor een deel en sommige gemeenten hebben daar goede ervaringen mee.

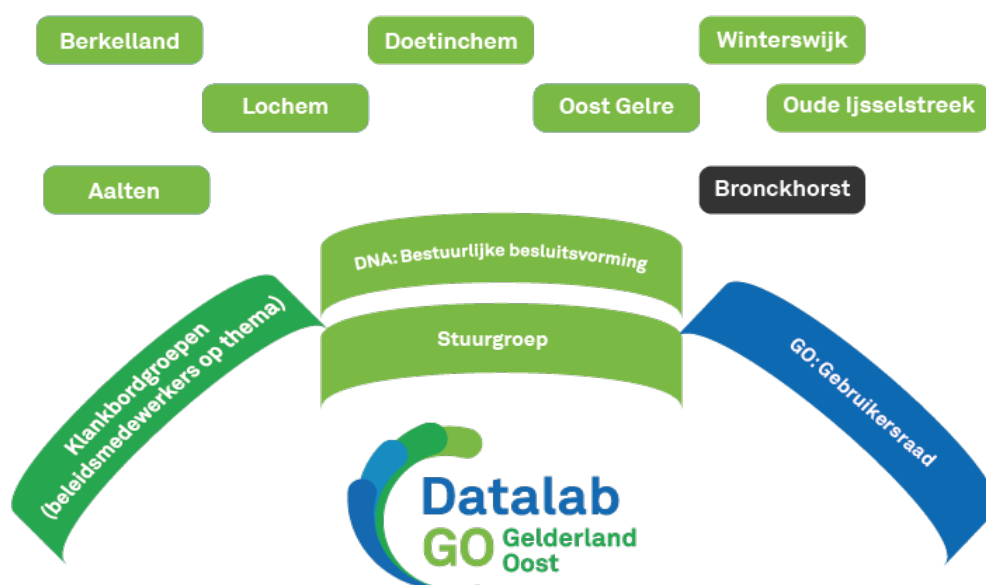
Om datagedreven werken in gemeenten in den brede te stimuleren en het basisniveau van alle medewerkers te verhogen, is het ten tweede van belang meer deelnemers aan tafel te krijgen én uit meer diverse geledingen van de eigen gemeente. De bedoeling is dat aan de activiteiten een brede groep medewerkers van de afzonderlijke gemeenten mee doet, maar dit is nog niet altijd het geval, zo blijkt uit een analyse van alle schriftelijke evaluaties onder deelnemers van de diverse activiteiten. De bedoeling is dat -afhankelijk van het type cursus- naast dataspecialisten een bredere groep eindgebruikers wordt bereikt (bv. RO, financiën, functioneel beheer, beleidsmedewerkers- en adviseurs). Sommige cursussen trekken relatief weinig deelnemers (uit een beperkte groep gemeenten. Daar kan nog een interne wervings- en promotieslag worden gemaakt. De gebruikersgroep, maar ook het management van de afzonderlijke gemeenten kunnen hierin een rol pakken.

Een derde punt van verbetering - of eigenlijk verbreding – dat met name in de gebruikersgroep is genoemd is dat de kennisdelende activiteiten meer gericht zouden kunnen worden op advies rondom datagovernance en ondersteuning bij datamanagement. Het gaat hierbij om zaken als rollen en verantwoordelijkheden, processen en procedures, archivering, versiebeheer, datakwaliteit, AVG/IB/Ethiek, allemaal zaken waar gemeenten mee te maken hebben.

4 Samenwerking en governance

- Bij de start van het datalab is de volgende governance structuur afgesproken (zie Figuur 1):
- In het DNA (Directeuren Network Achterhoek) zijn de deelnemende gemeenten vertegenwoordigd, de leden van het DNA dragen zorg voor sturing op hoofdlijnen en bestuurlijke besluitvorming waar nodig. De Stuurgroep Datalab GO vertegenwoordigt het DNA. Hierin zijn drie gemeenten afgevaardigd namens de deelnemende gemeenten van het DNA. De Stuurgroep ziet erop toe dat de activiteiten van Datalab GO, binnen de afgesproken kaders blijven. Het voorzitterschap van de stuurgroep is belegd bij de host-organisatie (Bronckhorst).
 - Een onderdeel van de samenwerking tussen de gemeenten en het datalab is de gebruikersgroep. In de gebruikersgroep zitten vertegenwoordigers van alle acht aangesloten gemeenten. Voor de gebruikersgroep zijn op voorhand een aantal rollen voorzien, namelijk allereerst op inhoudelijke hoofdlijnen een klankbord voor het datalab zijn, ten tweede ambassadeurs/liaisons naar de eigen gemeente toe zijn, en ten derde kennisdeling tussen de samenwerkende gemeenten te stimuleren.
 - Ten slotte is in de governance structuur voorzien in een aantal vakinhoudelijke klankbordgroepen. Deze zijn georganiseerd rondom inhoudelijke thema's. Momenteel zijn er vijf klankbordgroepen actief (zie ook hoofdstuk 2).

Figuur 1: besturingsmodel

In dit hoofdstuk bespreken we wat er uit de gesprekken met de diverse stakeholders naar voren is gekomen rondom het functioneren van de governance en samenwerking tussen de gemeenten. We bekijken dit vanuit het perspectief van de DNA-leden en bestuurders (wethouders)³ van de aangesloten gemeenten, vanuit het perspectief van de de gebruikersgroep en vanuit dat van de klankbordgroepen.

³ Uit de gesprekken komen geen grote verschillen naar voren tussen het beeld dat vanuit de DNA-leden naar voren kwam en dat vanuit de bestuurders.

4.1 ●●● Input van bestuurders/DNA-leden

Werken met data

Er zijn verschillende 'snelheden' en behoeften als het gaat om datagedreven werken. Sommige DNA-leden/bestuurders hebben opgemerkt dat ze willen kijken wat het datalab kan doen om hen intern meer te ondersteunen en geven aan liever regionaal te investeren (bijvoorbeeld met een poule) en zien potentiële risico's als iedereen het zelf gaat doen. Een aantal gemeenten wil zodanig doorpakken dat ze al bezig zijn met eigen datateams. Hierdoor verandert de positie, en daarmee de manier van werken, van het Datalab GO. De ontwikkeling van de lokale datateams lijkt zich eerder voort te zetten dan dat deze zal stagneren of afnemen. Het werken met data wordt daarmee ruimer en rijker in de gemeenten met eigen datateams. Het datalab vervult dan steeds meer de rol als expertisepunt voor vraagstukken die vragen om een specifieke expertise.

Daarnaast zijn data zijn niet in alle gemeenten en niet in alle beleidsterreinen een sturende factor in het maken van beleid. Er worden vaak collegestukken gemaakt waarin de data waarop het voorstel gebaseerd zouden kunnen zijn niet zichtbaar zijn. Hoewel deze constatering buiten de scope van het datalab GO ligt en meer een rol speelt in het samenspel tussen college, ambtelijke top, beleidsambtenaren en (op enige afstand) de gemeenteraad, ligt er wel een mogelijkheid om de meerwaarde van datagedreven werken dusdanig onder de aandacht te brengen bij de verschillende spelers. Vragen over de data waarop voorstellen zijn gebaseerd zouden in dat samenspel net zo logisch worden als vragen over de financiën, de juridische toets, de aandacht voor duurzaamheid of voor participatie.

Beoogde inverdieneffecten

Bij de start van het datalab waren er – niet expliciet meetbare - verwachtingen over de inverdieneffecten. Die besloegen zowel de benodigde beleidscapaciteit in FTE's als afnemende (maatschappelijke) kosten. Daarbij was al ingecalculeerd dat het ook zou kunnen gaan om minder meerkosten. Net als in veel andere beleidsvoornemens zijn die minder meerkosten een lastig in kaart te brengen fenomeen.

Bestuurders en directeurs onderkennen dat de effecten op het beleid zowel inhoudelijk (het beleid is nu beter passend) als qua kosten gunstig zijn. Met de kanttekening daarbij dat een goede nulmeting daarbij of niet mogelijk was en is, óf niet is overwogen. Kijkend naar een potentiële bezuiniging op personeelskosten kan een gelijksoortige conclusie worden getrokken. Er is bij een aantal geïnterviewden zeker een beeld geweest van mogelijke besparingen op beleidscapaciteit door meer datagedreven te gaan werken. De constatering is echter dat de kwaliteit van beleidsadvisering zeker toeneemt, maar dat er door datagedreven werk niet met minder FTE wordt gewerkt. De verwachting is ook niet dat dat in de nabije toekomst realistisch is.

Naast financiële terugverdieneffecten, zijn in de evaluatie ook opmerkingen gemaakt over meer kwalitatieve terugverdieneffecten. Datagedreven werken vergt een extra investering maar het samen doen, kan ook tot minder 'meerkosten' leiden dan wanneer een gemeente alles alleen zou doen. Genoemd worden dat het efficiënter is om gezamenlijke dashboards te maken, dan dit als iedere gemeente individueel te doen, dat het in sommige gevallen externe inhuur kan voorkomen en dat het gezamenlijk inkopen van datasets meerwaarde kan leveren. Een voorbeeld is de gezamenlijke deelname aan de Veiligheidsmonitor. Ook rondom het opleiden van gebruikers zijn schaalvoordelen te bereiken. Een ander – meer kwalitatief – terugverdieneffect dat uit de evaluatie naar voren komt, is dat het datalab bijdraagt aan samenwerking tussen gemeenten op diverse thema's, waardoor er onderling meer kennis en ervaring kan worden uitgewisseld en van elkaar kan worden geleerd. Ook

geeft de regionale schaal benchmark mogelijkheden, waardoor gemeenten kunnen zien waar verbetermogelijkheden liggen.

Zichtbaarheid van datalab GO

Kijkend vanuit de ambtelijke top en de bestuurders is de opvatting dat de zichtbaarheid van het datalab en de medewerkers in de organisatie groter mag. Hoewel vanuit bestuurders en ambtelijke top wordt onderkent dat bekendheid en zichtbaarheid een kwestie is van vraag en aanbod, wordt het als helpend gezien als er nog meer dan nu al het geval is (roadshow, themabijeenkomsten) actief aandacht wordt gevraagd voor de mogelijkheden en het aanbod van het werken met data en de expertise van het datalab GO.

Governance

De huidige aansturing van het datalab, met drie gemeentesecretarissen die namens de andere deelnemers een dagelijks bestuur vormen, wordt overwegend als prettig ervaren. Enkele deelnemers gaven aan dat het wel goed was om periodiek te kijken naar de manier van aansturing, maar daarbij was de behoefte om het anders te doen niet breed gedragen. En liepen de wensen om het (op kleine punten) anders te doen uiteen. Het verdelen van de aandachtspunten vanuit het DNA is ook toegepast op het datalab. Binnen de huidige manier van werken met het datalab is er geen dringende reden om dat anders te gaan doen. Mogelijk wordt dat anders als de verschillen in snelheden van datagedreven werken tussen de gemeenten blijven toenemen.

4.2 ●●● Input vanuit het gebruikersoverleg

Door de leden van het gebruikersoverleg wordt de samenwerking tussen de gemeenten onderling en met het datalab als positief gezien vanwege de wijze waarop gezamenlijk invulling wordt gegeven aan de verbindende functie tussen datalab en deelnemende gemeenten om gezamenlijk het datagedreven werken te stimuleren (zie Bijlage 2). Toch is er bij het merendeel ook een behoefte aan verandering van de manier waarop het gebruikersoverleg functioneert. Die gaan over de volgende zaken:

- Behoefte aan meer ruimte voor het gesprek onderling (binnen de gebruikersgroep) rondom sturingsvragen in de eigen gemeente en minder zenden vanuit datalab.
- Wens tot meer samenwerking tussen DNA en gebruikersgroepsleden en meer betrokken te worden bij de te maken keuzes.
- Meer inspraak vanuit gebruikersoverleg in en tussentijdse flexibiliteit bij de keuze van onderzoeksthema's en onderzoeken zodat je gaandeweg meer kunt bijsturen.
- De werkzaamheden voor het datalab en die voor de interne datateams worden door sommige leden als concurrerend ervaren: enerzijds moet je het datalab promoten, maar anderzijds moet je ook je eigen datateam promoten. Verschillende belangen die strijden met elkaar, dubbele petten, rolduidelijkheid en -zuiverheid, de kaders moeten duidelijk geschetst worden. De route die medewerkers moeten bewandelen met informatievragen moet duidelijk worden afgestemd en gecommuniceerd.
- Conclusie uit evaluatie 2022 staat eigenlijk nog steeds: Het datalab is een stap in de goede richting van datagedreven werken, maar er moet intern binnen de gemeenten nog veel gebeuren. In de ene gemeente helpt het interne datateam daarbij, in de andere gemeente leeft datagedreven werken nog niet echt. Het afgesproken interne veranderprogramma dat in het Berenschot rapport is genoemd, komt niet in elke gemeente even goed van de grond, soms ook vanwege een gebrek aan formatie, of is pas recentelijk in beweging gekomen. Om ervoor te zorgen dat een deelnemende gemeente maximaal profiteert van de inzet van het Datalab GO moet de gemeente ook zelf een actief en levend programma datagedreven werken te hebben.

- De meeste leden van de gebruikersgroep zien zichzelf als 'spin in het web waar alle datagedreven lijntjes samenkomen'. Inderdaad combineren de leden van het gebruikersoverleg meerdere rollen tegelijkertijd (zoals ook voorzien in het besturingsmodel): ze zijn ambassadeur, interne aanjager van datagedreven werken en algemeen klankbord voor het datalab. Opvalt dat structureel intern overleg nogal eens ontbreekt. Hierdoor is soms onvoldoende zicht op de voortgang op inhoudelijke thema's en op de bruikbaarheid van de informatieproducten en wie ze intern gebruikt. Niet alle leden van de gebruikersgroep hebben regulier overleg met de klankbordgroepleden. Tijdgebrek wordt als reden genoemd. De afstemming met het DNA-lid verschilt sterk tussen de gemeenten. Sommige leden van de gebruikersgroep spreken op reguliere basis met het DNA-lid, sommige incidenteel en sommige niet tot nauwelijks.

4.3 Input vanuit de klankbordgroepen

Drie van de vijf klankbordgroepen zijn nog maar kort geleden opgestart (zie Bijlage 1). Het is daarmee lastig een oordeel te vellen over de samenwerking. Wel zijn een aantal algemene lijnen te zien:

- De klankbordgroepleden zijn doorgaans positief over de samenwerking onderling en met het datalab. Het datalab wordt technisch goed gevonden en ze kunnen het ook nog vertalen voor beleidsmensen. Verder wordt het onderling kunnen benchmarken en leren van elkaar erg gewaardeerd. De meesten zien een duidelijke meerwaarde voor de eigen gemeente.
- Er zijn opstartkosten bij ieder nieuw thema/klankbordgroep. Het is pionieren in de opstartfase om in de vele beschikbare data en de breedte van thema's richting aan te brengen. Ook is het in het begin zoeken naar verbinding tussen data analisten vanuit het datalab en inhoudsdeskundigen van gemeenten. De meeste nu lopende klankbordgroepen hebben hierin inmiddels een weg gevonden.
- Het is belangrijk de juiste personen in de klankbordgroepen af te vaardigen; niet alleen op inhoud (beleidsmensen die ook echt met de gegevens werken) maar ook vanuit een rol als drager en ambassadeur.
- De klankbordgroepleden proberen intern af te stemmen en richting beide kanten terug te koppelen welke vragen en mogelijkheden er binnen het thema zijn, maar dat is nog niet altijd vanzelfsprekend en men is hierin soms nog zoekende.
- Niet in iedere gemeente vindt regulier overleg plaats met andere klankbordgroepleden en met de gebruikersgroepleden. Dit is wel aan te raden gezien de overlappende onderwerpen, het leren van elkaar, maar ook voor het gezamenlijk uitdragen van datagedreven werken in de eigen organisatie.
- Twee klankbordgroepen (energietranistie en jongerenmonitor) zijn anders van opzet (niet een vertegenwoordiging van alle gemeenten maar een kleine klankbordgroep met specialisten). De betreffende leden zien hiervan voordelen, omdat je daarmee dieper op de materie kunt ingaan dan in een grotere brede KBG en ook slagvaardiger bent. In aanvulling moet er dan wel een toetsingskader worden gecreëerd (bredere klankbordgroep) om te toetsen.

5 Conclusies, aanbevelingen en blik op de toekomst

●●● In deze evaluatie hebben we een antwoord gezocht op de vraag hoe de verschillende stakeholders in de samenwerking aankijken tegen de vraag hoe het datalab het doet in relatie tot haar huidige opdracht en wat de wensen zijn voor de toekomst? De gesprekken met alle betrokkenen hebben veel input opgeleverd. In dit laatste hoofdstuk bespreken we in grote lijnen een aantal observaties, conclusies en aanbevelingen ten aanzien van deze centrale vraag.

Het belang van datagedreven werken

De wereld om ons heen verandert in een rap tempo, zo benoemen meerdere stakeholders. Er staat een datarevolutie voor de deur als het gaat om wat mogelijk is. Er komen niet alleen steeds meer data, ook de rol van AI zal steeds groter worden. Dit betekent dat er niet alleen binnen gemeenten, maar ook vanuit andere bronnen steeds meer open data en monitoring tools beschikbaar komen en er ook landelijk steeds meer communities komen die aan kennisdeling doen en tooling aanbieden. Niet alleen roept dit de vraag op of iedere individuele, kleinere gemeente dit alleen de baas kan, maar ook is bij alle betrokkenen duidelijk dat de vraag of er datagedreven moet worden gewerkt geen punt van discussie meer is. Het belang van datagedreven werken voor goed beleid wordt breed onderkend in de gesprekken met stakeholders: 'geen beleid zonder data'. En om moeilijke politieke keuzes te kunnen maken, helpt het om die afweging met zoveel mogelijk objectieve informatie weloverwogen te kunnen maken.

Datalab GO als regionale uitvoeringsorganisatie

Datalab GO als uitvoeringsorganisatie van de samenwerking tussen gemeenten is nu 3 ½ jaar bezig. In relatief korte tijd is het datalab goed neergezet en langzaam uitgebreid qua formatie. In de evaluatie van eind 2022 werd geconcludeerd dat het datalab naar een steeds volwassener organisatie toegroeide. Dat proces is de afgelopen anderhalf jaar verder voortgezet. Datalab heeft snel expertise opgebouwd en is erg actief geweest in het maken van informatieproducten en verzorgen van leergangen, cursussen en andere kennis delende activiteiten. Datalab Go voldoet daarmee aan de oorspronkelijk geformuleerde doelstelling, namelijk als aanjager te fungeren om meer datagedreven werken in gemeenten tot stand te brengen. De gesproken stakeholders zijn algemeen van mening dat het goed is dat er een datalab is. Veel gesprekspartners vinden dat er – hoewel er natuurlijk ook het een en ander te verbeteren is - in hun gemeente ook daadwerkelijk meer datagedreven wordt gewerkt.

Het wordt – zo komt in veel gesprekken terug - efficiënt gevonden om vragen rondom datavraagstukken die bij meerdere gemeenten leven regionaal op te pakken, een van de uitgangspunten van de oprichting van Datalab GO. Dit is des te meer relevant omdat veel vraagstukken – zoals de energietransitie en klimaatbestendigheid - gemeentete overstijgend zijn. Zoals in de klankbordgroep energietransitie daarover werd opgemerkt: 'de grote meerwaarde van de investering die ze nu doen, is leren hoe op het gebied van data en informatie regionaal kan worden samengewerkt'. Meerdere gesprekspartners benoemen dat nu voor continuïteit moet worden gezorgd - zoals het up-to-date houden van de data - en de opgebouwde expertise en lopende monitoring moet worden geborgd, zodat er langjarig op kan worden vertrouwd. Na een aantal jaren van opbouwen en pionieren is het zaak nu het opgebouwde ook daadwerkelijk te bestendigen, en van daar uit rustig verder uit te bouwen.

- **Aanbeveling 1: Koester wat er al is bereikt. Er is in de relatief korte tijd dat Datalab Go nu functioneert een solide basis neergelegd. Borg en bestendig wat is opgebouwd.**

Er is in de evaluatiegesprekken ook een aantal zaken naar voren gekomen die voor de verdere doorontwikkeling van het datalab aandacht verdienen. Een eerste is dat men bedacht moet zijn op

het risico als datalab producten te maken die mooi zijn, maar te weinig praktisch toepasbaar (nl. afgestemd op de gemeentelijke praktijk en handelingsperspectief bieden). De werkwijze met de klankbordgroepen vermindert dit risico, maar het blijft waarschijnlijk een aandachtspunt. Dit zou je ook kunnen zien als een volgende ontwikkelingsstap: eerst waren de producten van het datalab generiek (noodzakelijk voor de eerste fase), een volgende stap is meer in te zetten op toepasbaarheid en breder gebruik in gemeenten.

Daarnaast komen in deze evaluatie enkele signalen naar voren dat soms overlap is tussen wat een gemeente doet en wat het datalab doet. Doordat sommige gemeenten het datagedreven werken steeds meer zelf oppakken en/of eigen datateams hebben opgestart, geven sommige actoren in de samenwerking aan concurrentie te ervaren. Dat bijt met de doelstelling dat het datalab ondersteunend zou moeten zijn voor de gemeenten, is uiteindelijk improductief en zou zo veel mogelijk vermeden moeten worden. Hiervoor is in ieder geval goede afstemming nodig tussen de partijen.

- **Aanbeveling 2: Om zoveel mogelijk waarde toe te voegen, zou het datalab de activiteiten zo goed mogelijk moeten afstemmen op de behoeftes van de gemeenten. Hiervoor is voortdurende afstemming nodig tussen alle actoren.**

De opkomst van lokale datateams

De bij het datalab aangesloten gemeenten ontwikkelen zich voor wat betreft het datagedreven werken steeds meer in verschillend tempo. Voor sommige gemeenten is het werken met data zo vanzelfsprekend en toekomstgericht geworden dat inmiddels lokale datateams actief zijn. Deze lokale datateams vormen zowel een potentiële kans als een potentiële bedreiging voor het Datalab GO. Een kans omdat binnen het werkgebied van Datalab GO meer kennis en expertise komt in het datagedreven werken wat de behoefte om datagedreven werken verder zal vergroten. Ook een kans omdat de inzet en capaciteit van het datalab zich kan doorontwikkelen tot een escalatiepunt voor complexe en/of lokale teams overstijgende expertise. Daarnaast blijft het uitgangspunt actueel dat het efficiënt is om vragen die bij meerdere gemeenten leven op te pakken als regionaal team/datalab. Ten slotte een kans omdat er voor het datalab nog meer ruimte ontstaat om een opleidings- en ambassadeursfunctie te vervullen.

Er ligt ook een potentiële bedreiging in deze ontwikkeling. De wensen en verwachtingen vanuit de gemeenten aan en over het datalab zullen meer uiteen gaan lopen. Niet alle gemeenten hebben op dit moment interne capaciteit en gemeenten lopen uiteen voor wat betreft het tempo van de datagedreven ontwikkeling. Dat wordt steeds meer zichtbaar in het proces sinds de oprichting van het datalab. Medewerkers van het datalab zullen andere kennis en expertise gaan inzetten in verschillende gemeenten. Bij het richten op regionale vraagstukken speelt dit tempoverschil minder. Als de bereidheid vanuit de gemeenten om bij te dragen aan expertise die zelf nog niet of niet meer nodig is afneemt, kan het draagvlak voor het datalab als geheel onder druk komen te staan. De betrokken actoren zien hieraan overigens ook positieve kanten, zoals 'het aan elkaar kunnen optrekken' en van elkaar kunnen leren, juist omdat gemeenten die minder ver zijn data-initiatieven van andere gemeenten over kunnen nemen. Maar alertheid is nodig om te voorkomen dat sommige gemeenten en het datalab teveel op afstand komen te staan van wat er in andere gemeenten gebeurt. Dit vraagt ook om bestuurlijke aandacht.

- **Aanbeveling 3: Het uitspreken van wederzijdse verwachtingen, het blijven kweken en onderhouden van begrip voor ieders lokale ontwikkeling én de bereidheid om te kijken naar de gezamenlijke 'plus' vragen om bestuurlijke aandacht.**

Interne veranderopdracht binnen gemeenten

De informatieproducten en georganiseerde activiteiten worden door de betrokken stakeholders over het algemeen goed gewaardeerd, maar nog niet zoveel gebruikt en/of bezocht als zou kunnen. Hier ligt ook een belangrijke interne opdracht binnen de gemeenten zelf. Niet in alle gemeenten wordt intern evenveel urgentie ervaren op het thema datagedreven werken. Maar de verschillende actoren in de samenwerking zien het belang van data voor onderbouwing van beleid. Data zitten echter nog niet standaard in het proces (zoals financiën en een juridische toets wel). Het is daarom allereerst van belang het datagedreven werken in de werkprocessen te incorporeren. Een voorbeeld is in collegevoorstellen duidelijk maken met welke data is gewerkt. Daarnaast is het om de beschikbaarheid van data onder de aandacht te brengen belangrijk het datalab binnen de eigen organisatie meer uit te dragen. Hier ligt een taak voor de interne ambassadeurs. Het feit dat in een aantal gemeenten maar weinig Fte's beschikbaar zijn, helpt hierbij niet.

- **Aanbeveling 4: Data spelen in veel beleidsafwegingen een impliciete rol. Data worden (nog) niet altijd gebruikt of wel gebruikt, maar niet altijd duidelijk benoemd. Om het werken met data voor medewerkers en bestuurders vanzelfsprekender te maken, adviseren we om datagebruik te expliciteren.**

Een tweede interne opdracht ligt in de afstemming van de verschillende actoren (klankbordgroepleden, gebruikersgroepslid en DNA-lid) intern binnen de eigen gemeente. Structureel overleg tussen deze drie actoren in het bestuurlijk model ontbreekt nogal eens. Dit is wel aan te raden voor het gezamenlijk uitdragen van datagedreven werken in de eigen organisatie en een eenduidige aansturing van Datalab GO. Uit de evaluatie komt naar voren dat niet iedere gemeente de lijn gebruikersgroep-DNA voldoende op orde heeft. Dit heeft enerzijds tot gevolg dat het DNA/de stuurgroep niet altijd voldoende richting kan geven aan het datalab en anderzijds dat niet altijd transparant is waarom van voorstellen van de gebruikersgroep wordt afgeweken. Ook tussen het gebruikersgroepslid van een gemeente en de klankbordgroepleden is meer afstemming gewenst.

- **Aanbeveling 5: Versterk de interne lijn gebruikersgroep-DNA en gebruikersgroep-klankbordgroepen.**

Blik op de toekomst

Ondanks dat iedere gemeente op een ander niveau is voor wat betreft het datagedreven werken, is de lijn voor de toekomst gelijkloidend: iedereen wil vooruit op dit thema. Wel is het mede door de opkomst van interne datateams belangrijk goed naar de opdracht voor het datalab te kijken. Breed gedeeld wordt daarbij de opvatting dat interne datateams en het datalab naast elkaar kunnen bestaan – met goede afspraken. Juist omdat ze iets anders kunnen bieden: zoals lokale vragen beantwoorden versus een regionaal beeld en duiding geven.

In de gesprekken met de diverse stakeholders komen een aantal denkrichtingen naar voren voor de toekomst van het datalab:

- Verder gaan met de opdracht zoals deze nu is. Dat wil zeggen voornamelijk focussen op regionale thema's, vraagstukken die voor alle 8 gemeenten relevant zijn, met wat ruimte voor individuele vragen en het werken aan kennis en vaardigheden van de gemeentemedewerkers.
- Alles zoveel mogelijk overhevelen naar Datalab GO. De beveiliging zo regelen dat alle (ook interne gemeentelijke) data bij datalab kunnen worden geanalyseerd. In dit model zou hulp kunnen worden geleverd voor interne vraagstukken. Analisten van datalab zouden intern kunnen worden ingehuurd door gemeenten om de kennis te leveren hoe de eigen data kunnen worden toegepast.

- Datalab GO omvormen tot een regionaal expertise- en kenniscentrum dat zich richt op zaken als advisering rondom datagedreven werken en data governance en minder op zelf onderzoek doen. In dit model zouden analisten van het datalab ook intern kunnen worden ingehuurd. Ook regionale vraagstukken (bovengemeentelijk) zouden in dit model door datalab kunnen worden opgepakt (zoals dat ook nu al gebeurt, bijvoorbeeld met de monitor energietransitie).
- Theoretisch gezien is het ook nog een optie om het datalab uit te faseren en gemeenten steeds meer leren het zelf te doen. Dat zou betekenen nu sterk inzetten op het verhogen van kennis en breder gebruik van datagedreven werken en het maken van eigen dashboards en informatieproducten. Deze optie is niet als zodanig in de gesprekken naar voren gekomen. De indruk uit deze evaluatie is ook dat de meerwaarde van gezamenlijk datagedreven werken in de praktijk wordt ervaren.

Hoewel deze evaluatie zich niet leent voor kwantitatieve uitspraken over de vraag welke optie de meerderheid van stemmen krijgt, is voor de derde optie – het doorontwikkelen tot een regionaal expertisecentrum - wel duidelijk het meeste draagvlak te verwachten richting de toekomst. Ook een hybride model, waarin deze optie gecombineerd wordt met de eerste optie krijgt steun: het datalab zou dan een expertisecentrum kunnen zijn voor gemeenten met eigen datateams, die hun databehoeftes voor hun eigen gemeente zelf inrichten, en zou (nog) meer uitvoerend kunnen opereren voor de overige gemeenten. Geleidelijk zou het datalab zich dan naar de verdere toekomst toe uiteindelijk volledig kunnen ontwikkelen tot een expertise- en kenniscentrum, ervan uitgaande dat ook de gemeenten die nu nog 'achter lopen' steeds meer 'met data gaan doen' (gezien de maatschappelijke en technologische ontwikkelingen een plausibel scenario). Uiteraard is dit een groeiend proces en is het van belang dat wat er is opgebouwd niet weg te gooien.

➤ **Aanbeveling 6: Zet in op een geleidelijke ontwikkeling in de richting van een regionaal expertise- en kenniscentrum.**

Nog een opmerking tot slot over de governance. Het nader concretiseren van (en mogelijk zelfs contracteren over) de financiering en aansturing (governance) vraagt een nadere uitwerking. Ons advies is om de periode tot 2026 te benutten om een visie op de toekomst van datalab GO te (laten) formuleren waarin deze ontwikkeling van gemeenten met verschillende snelheden qua datagericht werken wordt uitgewerkt met aandacht voor differentiatie in rol en taak, werkverdeling, financiering en governance. Dit start met een principebesluit over het wel of niet doorgaan met Datalab GO in de komende jaren.

Evaluatie datalab GO 2024

Verslag evaluatie klankbordgroepen

Opdrachtgever	: Gemeente Bronckhorst, namens DNA
Auteur	: Merove Gijsberts
Datum	: 31-5-2024
Versie	: Intern

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding.....	4
2 De rol van de klankbordgroepen	5
3 Klankbordgroep klimaatbestendige groene leefomgeving	6
4 Klankbordgroep ondermijning, criminaliteit en overlast.....	8
5 Klankbordgroep wonen	10
6 Klankbordgroep energietransitie.....	12
7 Klankbordgroep jongerenmonitor	14

1 Inleiding

●●● Eind 2020 besloten de colleges van acht Achterhoekse gemeenten om Datalab GO (Gelderland Oost) op te richten met als doel datagedreven werken in de aangesloten gemeenten tot stand te brengen. Eind 2022 is deze samenwerking voor het eerst geëvalueerd. Deze eerste evaluatie bestond uit een reflectie op het Berenschotrapport dat bepalend was voor de start van het datalab en uit het ophalen van gebruikerservaringen in de eerste twee jaar van de samenwerking. Medio 2024 was een nieuwe evaluatie voorzien, die de stuurgroep slank en doelgericht wil houden. Deze evaluatie bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Focusgroepen met klankbordleden;
2. Schriftelijke vragenronde en focusgroep met gebruikersgroepleden;
3. Gesprekken met de acht deelnemende gemeenten afzonderlijk (gebruikersgroeplid, DNA-lid en wethouder van de betreffende gemeente);
4. Eindverslag, inclusief schriftelijke evaluatie van kennisdelende activiteiten van datalab GO onder een bredere groep medewerkers.

Het datalab heeft namens de stuurgroep bureau WagenaarHoes ingehuurd die de evaluatie uitvoert. Deze notitie doet verslag van de eerste stap van de evaluatie, namelijk van de focusgroepsinterviews (groepsinterviews) met klankbordgroepen. Deze zijn in mei 2024 gehouden met alle lopende klankbordgroepen. Tijdens het gesprek is naast mondelinge informatie ook schriftelijke informatie bij klankbordgroepleden verzameld.¹

In dit verslag is eerst kort op een rij gezet wat de functie en doel van de klankbordgroepen is. Daarna bespreken we de opbrengst uit de focusgroepinterviews met elk van de klankbordgroepen.

¹ Met twee groepen zijn online gesprekken gehouden. Voor deze groepen is geen extra schriftelijke informatie opgehaald. Door bij de focusgroepen afwezige klankbordgroepleden is daarnaast ook schriftelijke informatie aangeleverd op de voor deze evaluatie voorgelegde onderwerpen. Deze is ook verwerkt in dit verslag.

2 De rol van de klankbordgroepen

●●● Een belangrijk onderdeel van de samenwerking tussen de gemeenten en het datalab zijn de klankbordgroepen. Deze zijn georganiseerd rondom een aantal inhoudelijke thema's. De functie van de klankbordgroepen is dat beleidsmedewerkers van de deelnemende gemeenten samen met de data-analisten van datalab GO werken aan de informatieproducten, ervoor zorgen dat deze aansluiten op de gemeentepraktijk en daarmee datagedreven werken in hun gemeenten op gang brengen.

Idee is dat de KBG de vragen definieert waarop de gemeente antwoord wil hebben (KBG-lid vertegenwoordigt de gemeente op een thema), samen met data-analisten wordt gekeken naar geschikte databronnen, er wordt feedback gegeven op informatieproducten die de analisten maken en samen worden verbeteringen doorgenomen, zodat producten nuttig zijn voor de werkpraktijk van de gemeente. Daarnaast worden voorbeelden gedeeld tussen de gemeenten over toepassingen van datagebruik en wordt van elkaar geleerd hoe data in te bedden.

Er zijn momenteel vijf klankbordgroepen actief die thematisch zijn georganiseerd:

- Klimaatbestendige groene leefomgeving
- Ondernijning, criminaliteit en veiligheid
- Wonen
- Energietransitie
- Jongerenmonitor

In de volgende hoofdstukken bespreken we de uitkomsten van de evaluatie voor ieder van de klankbordgroepen (KBG's).

3 Klankbordgroep klimaatbestendige groene leefomgeving

●●● De klankbordgroep klimaatbestendige groene leefomgeving bestaat vanaf het begin van het datalab.

Inhoudelijk functioneren

De KBG is van mening dat Datalab GO een bewonderenswaardig aantal producten heeft gemaakt. Een aantal KBG-leden (en collega's binnen de eigen gemeente) maken er veel gebruik van voor kaders, beleid en uitvoering, maar er zijn ook leden die aangeven dat er weinig mee wordt gedaan. Twee daarvan geven aan dat ze zelf beschikken over een geoteam en een geo-tool waaruit ze veel kaartinformatie kunnen halen. Ook is er veel informatie op dit thema beschikbaar bij andere partijen/bronnen (bv. waterschap en provincie). De behoefte aan de kaartinformatie van het datalab verschilt daarmee tussen de gemeenten. Bij de aangesloten gemeenten waar de capaciteit beperkt is, wordt meer meerwaarde gezien van de producten. Alle KBG-leden erkennen het doen van analyses als duidelijke meerwaarde van het datalab. Er zijn op dat vlak al mooie voorbeelden, maar er kan nog een stap extra worden gezet bijvoorbeeld door meer te werken met scenario's. Algemeen wordt meerwaarde gezien omdat de opgave van deze KBG gemeente-overstijgend zijn, dan is regionale samenwerking op zijn plaats: je kunt van elkaar leren in de KBG, hoeft niet zelf het wiel uit te vinden en kunt standaardiseren hoe je iets toepast ('eenduidige toepassing van beleid en data in de Achterhoek'). 'Je kunt elkaar versterken: als regio hebben we ervoor gekozen om het zo te doen, dat is voor de raad en inwoners wel zo duidelijk'.

Positief vindt men dat de producten van het datalab vaak 'een aanleiding vormen om het ergens over te hebben', juist ook door keuzes inzichtelijk te maken die je kunt onderbouwen met data. Dit vergemakkelijkt de besluitvorming op politiek en bestuurlijk niveau. Verder komt naar voren dat datalab inhoudelijk resultaat en mooie toepassingen laat zien, open staat voor verbeteringen en goed meedenkt. Het kennisniveau, de betrokkenheid en enthousiasme bij medewerkers wordt meermaals genoemd.

Een aandachtspunt is dat het thema erg breed is en in de KBG verschillende beleidsterreinen zijn vertegenwoordigd, waardoor deels andere behoeften bestaan. Een KBG-lid merkt op dat er een duidelijke gezamenlijke visie met doelen moeten komen zodat er meer continuïteit komt in het hoofdthema, waarbij het inzichtelijker wordt wat elke gemeente jaarlijks realiseert, de stand van zaken en het gebruik van data. Verder benoemt een van de leden dat er mogelijk nog te veel afstand is tussen concrete vragen van de gemeente en de ondersteuning die datalab kan bieden. In het begin van de KBG was het vooral pionieren. Nu zou een stap verder moeten worden gezet en afspraken moeten worden gemaakt hoe een bredere groep bij de producten kan worden betrokken. Er is met betrekking tot de dataproducten nog ongebruikt potentieel: er zit een drempel tussen 'het is er' en 'iedereen adopteert het'. 'Naar dat laatste zou je toe willen; dat er op basis van alle informatie integraal naar opgaven gekeken kan gaan worden'.

Procesmatig functioneren

De bijeenkomsten van de KBG worden als prettig ervaren: je kunt ideeën inbrengen en leert van elkaar. 'Je wordt als KBG echt ontzorgd door het datalab en technisch zijn ze ontzettend goed, maar ze kunnen dat toch vertalen voor beleidsmensen'. Het datalab wordt gezien als uitnodigend, dienstbaar en oplossingsgericht. Er wordt opgemerkt dat de data-analist soms best wat strenger mag zijn richting de KBG-leden en de leden naar zichzelf toe, soms vinden ze zichzelf niet genoeg voorbereid of te veel achteroverleunen.

Een aandachtspunt is dat het bij wisseling van KBG-leden belangrijk is om aandacht te hebben voor verbinding naar de nieuwe persoon, bijvoorbeeld door een werkdocument te maken voor mensen die nieuw bij de groep komen. Een goede drager binnen de eigen organisatie om mensen mee te krijgen, is nodig.

Het merendeel van de KBG-leden zit op zijn of haar plek, maar er wordt wel vaak meegegeven dat, vanwege de breedte van de thematiek, hun rol raakt aan maar een deel van de onderwerpen en het voor de andere onderwerpen goed zou zijn om een collega aan te haken. Een van de gemeenten geeft aan dat van tevoren

beter afgestemd zou kunnen worden wie aanschuift bij welk onderwerp (natuur, landschap, biodiversiteit, etc.) waarbij de klimaatprojectleiders het primaire aanspreekpunt zouden moeten zijn.

De KBG-leden zien hun rol zowel in het 'brengen' als in het 'halen': brengen in de zin van inhoudelijk meedenken over producten; halen in de zin van op de hoogte blijven van producten, leren van andere gemeenten, zelf producten vragen, spiegelen van beleid etc. Een aantal ziet voor zichzelf ook een meer intermediaire rol binnen de eigen gemeente, door de dataproducten van Datalab GO bijvoorbeeld op te nemen in het eigen geo-portaal, collega's erop te wijzen, het datalab te promoten binnen de gemeente ('de enthousiasteling over datalab binnen het gemeentehuis'). Zij houden bijvoorbeeld ook contact met het gebruikersgroepslid. Anderen zien zichzelf minder als aanspreekpunt of uitdrager binnen de eigen organisatie. Een KBG-lid geeft bijvoorbeeld aan dat het moeilijk is het gedragen te krijgen binnen de eigen gemeente en een ander dat de tijd om die coördinerende rol te spelen ontbreekt.

Gebruik van de producten

Er zijn veel producten, vaak in de vorm van GEO-kaarten, ontwikkeld. De meeste KBG-leden geven aan deze producten te gebruiken. Het gaat om verschillende dashboards en DIY-kaarten. Genoemd worden de doe-het-zelf-kaart, een door datalab ontwikkelde kaart m.b.t. klimaatbestendige en groene leefomgeving, landschap, bodem en basiskwaliteit, een hoogtekaart, klimaatadaptatie (hittestress, koelteplekken, wateroverlast), potentiële locaties kleinschalige bebossing, analyse in gebruik genomen bermen (buitengebied), bomen en koele plekken (3-30-300-regel), verharding/groen, biodiversiteit, erfgoed en landbouw/landelijk gebied. Het wordt voor vele doeleinden gebruikt: voor beoordeling van aanvragen en initiatieven, voor advisering op gebied van ruimtelijke ontwikkeling, bijvoorbeeld voor de ontwikkeling van klimaatadaptatieve kernen of de selectie van bedrijventerreinen. Ook wordt producten gebruikt voor analyses die verband houden met de omgevingsvisie (m.n. landschap, biodiversiteit, erfgoed, klimaatadaptatie, landbouw/landelijk gebied) en meer in algemene zin als basis voor een integrale ruimtelijke visie en specifieke prioritering daarbinnen (bv. waar te starten met vergroenen).

Blik op de toekomst

Het datagedreven werken is door datalab extra onder de aandacht gekomen en binnen handbereik gebracht. Maar de opinie is ook dat het nog niet zoveel gebruikt wordt als zou kunnen: 'datalab heeft een aantal steengoede producten, maar er moet meer gericht worden op gebruik in deze fase'. Er wordt gesteld dat datalab meer uitgedragen zou kunnen worden binnen de eigen organisatie. Maar: daar heb je ambassadeurs voor nodig en dat zien sommige KBG-leden zichzelf nog niet doen, vanwege tijdgebrek of omdat het als een andere tak van sport wordt gezien. Ook zijn intern strakke werkprocessen nodig om datagedreven te werken: 'je moet weten bij welke werkwijze welk product ingezet kan worden'. Naar de toekomst toe is het ook van belang af te spreken dat datalab eerst overwogen wordt voor externe opdrachten worden verstrekt. Juist omdat de kracht van de samenwerking in het datalab is dat je niet in discussie hoeft over data, eenduidigheid en de bronnen en ijkmomenten. Het is van belang dit ook bij de MT's uit te zetten: 'als het niet bekend genoeg is, dan worden er dubbele opdrachten verstrekt'. Ten slotte wordt bij de vraag naar kansen om in de toekomst meer datagedreven te gaan werken, benadrukt dat het datalab de informatieproducten moet onderhouden voor monitoring: 'om te kunnen evalueren is meervoudig updaten wenselijk'.

4 Klankbordgroep ondermijning, criminaliteit en veiligheid

●●● De klankbordgroep ondermijning, criminaliteit en veiligheid loopt vanaf het begin van het datalab.

Inhoudelijk functioneren

Er zijn meerdere informatieproducten opgeleverd. De KBG-leden geven aan dat goed wordt meegedacht met de mogelijkheden op het gebied van data. De nieuwsbrieven met informatie over ontwikkelingen in criminaliteit en overlast worden op prijs gesteld. De thematiek van deze klankbordgroep is weerbarstig, met name rondom ondermijning. Daar heeft de KBG in het begin mee geworsteld. Daarom is het goed dat er nu met een breder perspectief wordt gekeken. Het blijft wel pionieren en elke keer op zoek gaan naar wat wel mogelijk is op datagebied. Het datalab doet daarbij ook zelf voorstellen. Er gaat een leereffect van uit, ook omdat veel wordt gedeeld in de regio. Het werken met de dashboards wordt steeds meer opgepakt, maar er zijn ook enkele KBG-leden die aangeven dat zij en collega's er geen of weinig gebruik van maken (te weinig bekend nog). De door Datalab GO geleverde input voor de integrale veiligheidsplannen is wel in alle gemeenten die meedoen met de KBG gebruikt. Men vindt het mooi om dit initiatief te hebben in de regio en dat er een partij is die dit werk voor alle gemeenten doet.

Voor deze klankbordgroep zit een belangrijk onderscheid tussen informatieproducten rondom criminaliteit en overlast en die rondom ondermijning. De behoefte van beide typen producten verschilt per KBG-lid: heb je behoefte aan beleidsmatige input of wil je precies kunnen aanwijzen waar het probleem ligt? Het dashboard criminaliteits- en overlastcijfers op basis van de politiecijfers wordt breed gebruikt en van waarde gevonden. Het heeft een belangrijke input gevormd voor de beleidsvorming in de Integrale Veiligheidsplannen van de aangesloten gemeenten. De meerwaarde van het dashboard van Datalab GO t.o.v. de politiedata zit bijvoorbeeld in de leesbaarheid van de grafieken. Ook de cursus die datalab over het dashboard aanbood was heel nuttig.

Rondom het thema ondermijning ligt het moeilijker. Dit heeft vooral te maken met het feit dat sommige KBG-leden het liefst over concrete adres- en pandgegevens willen beschikken om ondermijning aan te kunnen pakken en dat past niet binnen de huidige opdracht van het datalab, die op beleidsvorming gericht is. De suggestie wordt gegeven in het DNA te gaan bespreken of de taakstelling mogelijk veranderd kan worden. Bij andere thema's is er minder behoefte aan namen en rugnummers. Iets meer maatwerk zou voor dit thema wel passend zijn. Over het maken van een dashboard leegstand met de GEO-medewerkers van de gemeenten waarbij datalab een verbindende rol speelt, is men positief in de KBG: dat is een concrete tool. Ook de branche-analyse werd interessant gevonden: er bleek bijvoorbeeld een hoog verloop in de autobranche waar een gemeente verder in kon duiken.

Een aan het voorgaande gerelateerd punt dat in de KBG genoemd wordt, is het vraagstuk van afstemming met andere partijen en initiatieven in de regio. Het RIEC heeft bijvoorbeeld al wel veel informatie op casusniveau. Hoe kun je op elkaar aansluiten is dan een belangrijke vraag. Het datalab helpt bij signalen oppakken, maar de interpretatie van de cijfers is soms lastig (bv. er zijn ineens meer fietsdiefstallen), dan heb je toch de politie nodig die de context kan bieden. Het datalab biedt gemeenten wel een goed startpunt omdat het ontwikkelingen en signalen in kaart brengt. Daar kunnen de leden in hun eigen gemeente mee verder. Met dat onderdeel zou men meer willen doen, maar door tijdgebrek lukt dit niet altijd.

Procesmatig functioneren

De KBG is positief over de samenwerking. Datalab komt met uitkomsten die men zelf niet meteen zou zien. Het contact is laagdrempelig, vragen worden snel verduidelijkt en de frequentie van de klankbordgroep is goed. De data-analisten zijn open en kritisch en luisteren goed. In de groep wordt veel gebrainstormd en de input wordt goed opgepakt door het datalab.

Iemand merkt op dat het soms wat veel is dat drie mensen van het datalab aansluiten. Een ander merkt op dat de besluitvorming in de KBG soms wat scherper zou kunnen: 'laatst is besloten tot de doorontwikkeling van een project waar niet alle gemeenten wat in zagen'. Het wordt prettig gevonden om vraaggestuurd te werken, dus dat de KBG-leden concrete vragen inbrengen. In het begin was het nog zoeken

naar de verbinding tussen de inhoudsdeskundige KBG-leden en de data-analisten: de inhoudelijke mensen wisten in het begin niet wat ze wilden en de datamensen nog niet wat ze moesten maken. Dit is meer naar elkaar toe gegroeid: de KBG-leden weten steeds meer over data en de data-analisten over ondermijning.

De KBG-leden vinden allen dat ze inhoudelijk op hun plek zitten in de KBG. Enkele leden benoemen expliciet dat ze affiniteit hebben met datagestuurde werken en dat ze datagestuurde werken als een verrijking zien op al bestaande processen. De meeste leden zijn inhoudsdeskundigen. Sommige leden vinden wel dat ze nog datakennis te kort komen en zijn daarin nog zoekende. Een van de leden zit er juist vanuit zijn expertise met data.

Men vult de rol als KBG-lid tot nu toe vooral in door input te leveren en mee te denken over producten. Daarbij proberen ze hun intermediaire rol ook in te vullen door intern af te stemmen (bv. met politie, team handhaving en medewerkers zorg en veiligheid) en de producten in het inhoudelijke werk voor de gemeente te benutten. Enkele stemmen ook intern af met het gebruikersgroepslid en leden van andere KBG-en. Maar de KBG-leden geven ook aan dat ze die intermediaire rol nog meer en breder zouden kunnen pakken door meer naar buiten te treden met de informatie en collega's bewuster te maken van het belang van data bij de uitvoering van hun werkzaamheden. Nu bespreken ze het vaak in kleine kring, bijvoorbeeld met een veiligheidscollega en datacollega. Juist omdat er intern vaak maar een kleine groep is die met deze thematiek bezig is, wordt het des te relevanter gevonden om bij elkaar te zitten als klankbordgroep, zodat je kennis met meer gemeenten kan delen. Er wordt opgemerkt dat de KBG-leden er blij mee zijn dat er vanaf nu ook een KBG-lid uit Doetinchem aansluit.

Gebruik van de producten

De KBG-leden geven aan dat ze met name de dashboards criminaliteit en overlast gebruiken en de maandelijkse nieuwsbrief misdaad- en overlastcijfers om zicht te houden op actuele ontwikkelingen en als input voor de Integrale Veiligheidsplannen (IVP's). Ook het dashboard over de ontwikkeling van branches wordt gebruikt. In de toekomst geven ze aan ook de leegstandmonitor en veiligheidsmonitor te gaan gebruiken. De gemeenten doen mee aan de veiligheidsmonitor van I&O en het CBS via Datalab GO, die van de data een dashboard maakt voor de gemeenten uit de samenwerking.

Blik op de toekomst

Sommige KBG-leden vinden dat meer datagedreven werken tot stand is gekomen door de samenwerking. Bij iedere gemeente worden de data bijvoorbeeld gebruikt voor de onderbouwing van de IVP's. Met name bij ondermijning is het lastig datagedreven te werken, hoewel de ambitie er wel is. Op de vraag of men mogelijkheden ziet om meer datagedreven werken tot stand te brengen in de toekomst, wordt gezegd dat er daarvoor vooral meer Fte's nodig zijn. Nu zijn de KBG-leden te veel bezig met de waan van de dag. Gemeenten gaan steeds meer dataspecialisten in huis halen, maar dat is nog niet overal zo. Die zouden kunnen helpen om de hoeveelheid data binnen de gemeentes te ontginnen. Een wens die geuit wordt, is om in de toekomst tot op het niveau van individuele casuïstiek te kijken. Dat doet het datalab nu niet. 'Er staat in deze tijd een datarevolutie voor de deur als het gaat om wat er mogelijk is'. Een KBG-lid uit de wens in elk geval nog een aantal jaren door te gaan met de regionale samenwerking tot er een doorbraak is. Een ander stelt dat ook als er meer interne datateams komen in de toekomst, je die samenwerking tussen gemeenten wel zou willen houden.

5 Klankbordgroep wonen

●●● De klankbordgroep wonen is ongeveer een half jaar bezig ten tijde van deze evaluatie.

Inhoudelijk functioneren

De KBG leden zien meerwaarde om met andere gemeenten te kijken waar de behoeften liggen en te leren hoe andere gemeenten data gebruiken. Meerwaarde zien ze vooral ook bij vragen die logischer zijn om regionaal op te pakken. Daarentegen zijn veel andere partijen met data rondom wonen bezig en moet gewaakt moet worden voor overlap. Intern zijn er in een aantal gemeenten datateams actief op dit thema en daarmee verschilt ook de behoefte aan dataproducten van Datalab GO. Bij een gemeente wordt veel geo-data gebruikt vanuit een gisviewer op dit thema. Daarnaast wordt er veel gedaan door Companen en hebben individuele gemeenten in het verleden onderzoek laten doen, of doen eigen datateams dat: 'de KBG is nog niet zo lang bezig, dan ga je nu krachten bundelen en dan is het niet meer dan logisch dat er al dingen liepen en dat er vanuit de historie overlap is'. Het is als gevolg daarvan nog een beetje een zoektocht wat de KBG leden er concreet aan hebben: wat kan het datalab, wat kan de gemeente, wat kan Companen? Naar de toekomst toe zou dit meer opgelijnd kunnen worden.

Positief vinden de KGB-leden dat goed geluisterd wordt door het datalab en dat tips echt meegenomen worden. Dat helpt ook voor de bruikbaarheid van de informatieproducten. Het dashboard woningbouwlocaties wordt als gedetailleerd en gebruiksvriendelijk gezien. Datalab zoekt proactief naar data-oplossingen voor problematieken van leden in de klankbordgroep.

Als verbeterpunt wordt door een van de leden genoemd dat de leden vaker kunnen worden meegenomen naar gevonden onderzoeken en dat de informatieproducten van het datalab van grotere meerwaarde zouden kunnen zijn als ze zijn toegespitst op lokale vragen en op basis daarvan concrete regionale producten worden gemaakt. Ook wordt als tip gegeven om bij presentaties vanuit de data-analist niet te lang in de techniek te blijven hangen, maar sneller toe te werken naar wat je ermee kunt, wat slagvaardiger en meer to-the-point.

Procesmatig functioneren

De samenwerking wordt over het algemeen als prettig ervaren. De lijnen zijn kort en het datalab is heel toegankelijk. Er wordt opgemerkt dat er nu deels aanbod- en deels vraaggestuurd wordt gewerkt. Het wordt gezien als een gezamenlijk proces waarbij de KBG leden vragen stellen en feedback geven. Datalab laat dataproducten van andere gemeenten zien en polst of daar behoefte aan is en daarnaast komt het datagedreven werken in de gemeenten op gang, waardoor er meer vragen komen. Nog niet elke gemeente heeft zelf vragen ingebracht, maar de KBG-leden vragen collega's wel om dit te doen. Ze zouden nog meer kunnen uitdragen wat er is en wat mogelijk is. Bij een gemeente wordt aangegeven dat de KBG een kleine rol heeft, omdat ze zelf veel doen op het gebied van data.

De frequentie van overleg is sinds kort veranderd van 1 keer in de drie naar 1 keer in de vijf weken. Dit wordt positief gevonden (meer tijd om intern af te stemmen). Ook wordt het positief gevonden dat de KBG -eden onderling informatie kunnen uitwisselen om van elkaar te leren.

Daarentegen is er ook een KBG lid die het wat stroever vindt gaan, dat iedereen er te veel voor de eigen gemeente zit en dat de samenwerking vaker kan worden opgezocht om bepaalde data-vraagstukken integraal aan te vliegen. Ook over de samenstelling van de groep verschillen de meningen wat. Het gaat dan met name om de vraag of het goed is dat de KBG-leden alleen eenzelfde beleidsachtergrond (wonen) hebben – voor de uitwisseling op inhoud, of dat het nuttig is vanuit de gemeenten (ook) mensen met verstand van data in de groep te hebben – voor inzicht in wat je met data nu eigenlijk kunt. Het wordt in elk geval jammer gevonden dat niet alle gemeenten zijn vertegenwoordigd in de KBG (Aalten, Berkelland en Winterswijk niet).

De meeste KBG-leden vinden dat ze met hun kennis van wonen inhoudelijk op hun plek zitten in de KBG en zien zichzelf als tussenpersoon/vertegenwoordiger van hun gemeente. Alleen de data-analist van een van de gemeenten vindt dat minder. De KBG-leden proberen intern af te stemmen en richting beide kanten terug te

koppelen welke vragen en mogelijkheden er vanuit het thema zijn, maar dat is niet altijd vanzelfsprekend: 'Het vergt wel veel tijd en energie van je als KBG-lid om bewustzijn te kweken intern'. De KBG-leden zijn nog zoekende hoe ze het beste intern kunnen terugkoppelen: 'Ik zoek nog een weg naar/voor de terugkoppeling voor de collega's. Hoe krijg je de rest van de mensen erbij en mee? We halen er nu nog niet het maximale uit, omdat we nog niet iedereen bereiken'. Het datalab maakt elke maand een nieuwsbrief en er worden ook gasten uitgenodigd bij de KBG. Dat vindt men goed om te doen, maar het datalab zou nog meer de boer op kunnen gaan, bijvoorbeeld met een presentatie bij het team leefomgeving. De realisatie is er ook dat intern de eigen gemeente informeren over wat er allemaal is ook bij henzelf, en/of de gebruikersgroepsleden zou moeten liggen. In sommige gemeenten wordt regulier overlegd tussen het gebruikersgroepslid en de klankbordgroepsleden. Dit werkt positief. Ook omdat er veel overlap is tussen de KBG-thema's (bijv. wonen en energie). Andere KBG-leden zien dit als een goed idee dat navolging verdient.

Gebruik van de producten

Enkele leden van de KBG gebruiken nog geen tot weinig producten van Datalab GO, omdat ze die uit andere bronnen betrekken. Anderen gebruiken met name het dashboard woningbouwlocaties voor beleidsuitwerking, ook worden het dashboard woningtype + labels voor verduurzaming van de woningvoorraad en het dashboard over afstand tot voorzieningen gebruikt. Daarnaast wordt op verzoek van Lochem door het datalab een integrale projectenkaart ontwikkeld die woningbouwplannen en civiele projecten laat zien, zodat projecten op elkaar kunnen worden afgestemd. De eerste resultaten zijn positief.

Blik op de toekomst

In sommige gemeenten is op het thema wonen meer datagedreven werken tot stand gekomen, vooral omdat het ook intern wordt gepropageerd. Op de vraag in hoeverre er nog meer datagedreven werken tot stand kan komen op dit thema in de toekomst wordt benoemd dat de KBG-leden zouden moeten zorgen dat intern meer vragen loskomen, zodat dit de standaard wordt: 'geen beleid zonder data'. In de toekomst ziet men wel vragen komen vanuit de omgevingsvisie. Ook wordt de wens geuit om meer handvatten te hebben om het datagedreven werken nog beter te implementeren. Ten slotte wordt met het oog op de toekomst de wens geuit richting het datalab: 'data graag up-to-date houden, zodat we erop kunnen vertrouwen'.

6 Klankbordgroep energietransitie

●●● De KBG energietransitie is begin 2024 van start gegaan en werkt aan de opdracht om de energietransitie te monitoren.

In het akkoord van Groenlo 3.0 is afgesproken dat de Achterhoek in 2050 energieneutraal moet zijn. Daartoe is een samenwerking tussen Achterhoekse gemeenten in het leven geroepen. De klankbordgroep energietransitie bestaat uit twee afgevaardigde leden van de regionale werkgroep van duurzaamheidscoördinatoren (waaronder de kwartiermaker) die in het DUCO-overleg regio-breed samenwerken.

Inhoudelijk functioneren

De KBG leden zijn positief over de samenwerking in de KBG en met het datalab. Er wordt goed op voorhand nagedacht over het doel en wat de klankbordgroep wil monitoren, en er wordt goed gekeken wat er al is aan data en tools. Datalab levert niet zomaar producten op, maar denkt echt mee welke bronnen relevant zijn. De data-analisten hebben verstand van zaken en kunnen goed duiden welke data van eenzelfde bron komen en welke al dan niet relevant zijn om te gebruiken. Ze zijn kortom ‘een heel fijn filter in een brij van data’ op het gebied van de energietransitie. Ook wordt het positief gewaardeerd dat datalab in haar producten streeft naar eenheid en herkenbaarheid, dat is fijn om er prettig mee te kunnen werken.

Verbeterpunten zijn er ook. Het is een complex onderwerp en in het begin moesten de data-analisten nog in het onderwerp/de vakinhoud thuis raken: ‘ze zijn snel op een goed niveau gekomen, maar soms is er nog finesse nodig. We moeten zelf ook zorgen dat we toegankelijk blijven praten en niet te veel jargon gebruiken’. En: ‘als je echt volledig een datateam van de energietransitie wilt zijn, dan moet de inhaalslag in kennis en definities nog wat meer plaatsvinden’. Dat kan door de interactie tussen de KBG-leden en de data-analisten nog meer vorm krijgen. De suggestie wordt gedaan dat het datalab nog een stap extra zou kunnen zetten door kennis van buiten te halen en zich te verdiepen in themabijeenkomsten en kennissessies van de nationale programma’s op dit thema.

Een ander punt dat in het begin lastig werd gevonden: ‘we hebben beide een opdracht hebben op dit vlak en dat heeft te maken met hoe we georganiseerd zijn. De DUCO’s hebben de opdracht om het akkoord van Groenlo te monitoren en het datalab had de opdracht om te verkennen wat zij konden betekenen met data-analyse op het gebied van de energietransitie. Het was zoeken waar ligt het mandaat voor welke opdracht, wat kunnen we wel en niet vragen, waar betalen we datalab wel en niet voor, bijvoorbeeld hoeveel uren kun je inzetten. Uit het jaarplan bleek dat het datalab hiermee aan de slag kon, maar de opdracht is wat minder vastomlijnd’. Het was dus wederzijds zoeken wat je van elkaar kunt vragen. Daar is nu meer zicht op dan een half jaar geleden, maar het kan nog verder uitkristalliseren: ‘als samenwerkingspartner kun je elkaar prima acties toeschuiven, maar daar zit soms nog wat terughoudendheid in. Dat is dus een stuk volwassenwording in rolname en positie van beide kanten’.

Procesmatig functioneren

Het traject om tot de monitoring te komen zat goed in elkaar. Eerst is een plan van aanpak besproken wat ook in breder DUCO verband is besproken, toen daar steun voor werd uitgesproken is het datalab het verder gaan ontwikkelen. In het begin was het nog wel wat zoeken omdat er erg veel data is. ‘We hebben in het begin de keuze gemaakt om uitvoerende informatie voorlopig te laten zitten en de focus op de beleidsmatige kant te leggen. Dat pakken ze goed op qua focus’. Er wordt opgemerkt dat datalab goed openstaat voor feedback vanuit de KBG en dat de data-analist precies weet wat nodig is. ‘De data-analist zat er bijvoorbeeld bovenop om data van Aliander te krijgen en realiseert zich daarbij dat het nodig is dit samen met de gemeente te vragen en betreft de KBG-leden daar continue bij’. De regelmaat van de voortgangsgesprekken wordt als goed ervaren, net als het nakomen van afspraken. De samenwerking onderling in de KBG en met het datalab verloopt soepel. Er wordt goed geluisterd en de datalab-medewerkers zetten de KBG-leden ook echt aan het stuur: ‘ze willen van ons richting krijgen en dat vind ik correct, want wij gaan er eigenlijk over. Ze komen wel

met voorstellen, maar ze leggen voor dat wij namens de DUCO's moeten beslissen. Die checkvraag komt regelmatig langs: is dit echt wat we willen zien'.

De KBG-leden zijn erg te spreken over een kleine klankbordgroep met specialisten omdat je daarmee dieper op de materie kunt ingaan dan in een grotere brede KBG en ook slagvaardiger bent. 'In de bredere klankbordgroep eromheen haal je vervolgens (ieder halfjaar) je mandaat op'. Dit werkt zo goed - volgens de KBG-leden - omdat de gezamenlijke basis in het DUCO-overleg heel solide is en de andere gemeenten het hen toevertrouwen. Het is voor het datalab wel wennen dat dit zo kan. 'Een voorwaarde is wel dat je altijd zorgt voor een goede terugkoppeling, ook naar de bestuurders toe'. De KBG-leden zien zichzelf ten slotte als intermediair tussen datalab, DUCO en de eigen gemeente.

Juist omdat ze kwartier maken voor de regionale samenwerking past de KBG-rol perfect. Ze kregen de opdracht om de hele energietransitie in getallen te monitoren en het liefst zo actueel mogelijk, en dat met een enorme beschikbaarheid aan data. Ze voelen zich door het datalab echt ontzorgd: 'de rolverdeling vind ik heel prettig, wij staan aan de lat voor het beleidsstuk, maar we hebben er gewoon een afdeling bij cadeau gekregen voor de data'. Juist op dit thema is regionaal werken belangrijk, omdat CO2-reductie een regionaal doel is: 'je kunt dan zien hoe de gemeenten en de regio ervoor staan en gemeenten kunnen leren van elkaar wat werkt. Bovendien kun je door de uniformiteit die het datalab levert benchmarken'. De KBG kijkt of ze gemeentelijke data kan aggregeren naar regionaal niveau. Nu moeten bijvoorbeeld alle gemeenten apart wat aanleveren aan Liander, die data wisselt dan qua inhoud en vorm, tussen rijp en groen. Datalab heeft aangegeven dat zij hierin kunnen ontzorgen en op datakwaliteit een toetsing doen voordat het wordt doorgeleverd: 'als je op regionaal niveau dan een beetje lekkere data wilt hebben, dan kun je het beter laten aggregeren naar regio niveau door een partij die daar verstand van heeft'.

Gebruik van de producten

Inmiddels zijn de eerste algemene dataproducten door Datalab GO opgeleverd die al wel in het DUCO-overleg zijn getoond, maar het is nog te vroeg om er al actief gebruik van te maken. De volgende stap is een training organiseren vanuit het datalab en de monitoring van het akkoord van Groenlo uit te werken.

Blik op de toekomst

De klankbordgroep wil het volgende meegeven voor toekomst: 'we willen goed beleid maken en daar hebben we goede data voor nodig'. Ze hopen op continuïteit van de monitoring van de energietransitie: 'we steken nu veel tijd in het opzetten van de monitor, je moet er niet aan denken diezelfde exercitie over een jaar weer met een andere partij te moeten doen'. Ook geven ze aan dat de moeilijkste stap in de energietransitie – de aardgasafschakeling – nog niet gezet is. Om moeilijke politieke keuzes te kunnen maken, helpt het om die afweging met zoveel mogelijk objectieve informatie weloverwogen te kunnen maken. Daarnaast hebben de KBG-leden nog een wensenlijstje met vragen voor nadat ze de huidige producten op de rit hebben. Er wordt gesteld dat de grote meerwaarde van de investering die ze nu doen, is leren hoe op het gebied van data en informatie kan worden samengewerkt. Ze denken als regio op dit thema goed bezig te zijn, ook in vergelijking met andere regio's.

7 Klankbordgroep jongerenmonitor

●●● Het is een recent opgestart thema en ten tijde van de evaluatie werkt de groep 2,5 maand samen.

De klankbordgroep jongerenmonitor bestaat niet uit afgevaardigden van afzonderlijke gemeenten, maar uit vier afgevaardigden van regionale samenwerkingsverbanden (Sociaal domein Achterhoek, Arbeidsmarktregio Achterhoek en Fijnder). Hieromheen is een bredere ambtelijke werkgroep (van alle betrokken partijen bij het Actieplan Jongeren) georganiseerd die op afstand meedenkt. In die zin is de samenstelling van de klankbordgroep iets anders dan 'normaal'.

Inhoudelijk functioneren

De KBG-leden vinden het positief dat het project vrij snel van start heeft kunnen gaan. Ondanks de afstemming met verschillende partijen die gezocht moest worden, verliep dit soepel en was het snel geregeld dat er met het project begonnen kon worden. Een ander positief punt dat naar voren komt, is dat er veel technische know-how is bij het datalab, er zijn al hele mooie dashboards gemaakt, de datalab-medewerkers weten van welke collega ze gebruik kunnen maken om verder te komen met het project en daarmee merken ze dat er breder binnen het datalab goed wordt samengewerkt.

Er wordt door de KBG-leden ook een aantal verbeterpunten genoemd – met een slag om de arm vanwege de korte aanloopperiode waarin men zit. De inhoudelijk start ging wat moeizaam. Het was lastig om de eerste gegevens boven tafel te krijgen. De houders van data binnen/rond de gemeenten zouden wat voortvarender benaderd kunnen worden. Daarnaast kostte het de data-analist tijd om zich de inhoud eigen te maken en boven water te krijgen wat de KBG wilde zien. 'Het was nodig om meer werksessies te plannen en samen met de data aan de slag te gaan, zodat je direct kon kijken: zegt dit voldoende, of moeten we het veranderen en wat is er nog meer interessant?' Wat de KBG nog een beetje mist is iemand die inhoudelijk kennis van het onderwerp heeft én van data en de vertaalslag kan maken. Het is wenselijk dat het datalab die kennis zelf in huis heeft, of dat klankbordgroepleden voldoende tijd hebben om mee te helpen. Nu heeft de data-analist vooral veel technische kennis en een technische insteek en know-how van hoe een dashboard gemaakt kan worden. 'Er zit wel groei in: het voorbeeld dat de data-analist onlangs liet zien was een hele stap voorwaarts, dus het helpt wel om samen het gesprek te voeren over wat ze willen zien. Het is nog een beetje zoeken naar welke rol pakt het datalab en wat heeft zij van ons nodig om verder te komen, maar dan zijn er toch opeens hele mooie dashboards gemaakt'.

Een tweede punt is dat het nog zoeken is welke gegevens precies nodig zijn en in welke vorm. Voor de toekomst zou het goed zijn de beschikbare data in de regio, bijvoorbeeld rondom zorg/GGD en onderwijs te gaan benutten.

Procesmatig functioneren

De lijnen zijn kort, eventuele vraagstukken worden steeds meer binnen de KBG opgepakt en er wordt goed geluisterd door de analist van het datalab. Wel is het beeld dat de analist er soms nog wat alleen voor staat en soms wat strenger mag zijn en om prioritering en duidelijkheid mag vragen aan de klankbordgroep. Er wordt gezegd: 'dan maakt de medewerker precies wat er gevraagd wordt, maar dan is dat niet altijd wat we willen hebben'. De KBG-leden geven aan daarin zelf ook nog wel wat zoekend te zijn wat ze precies willen, soms ook verschillende dingen te willen en soms te veel 'bovenlangs te filosoferen'. Een verbeterpunt is dus – zo vinden de KBG-leden – meer focus aanbrengen op waar ze precies naar toe willen.

De KBG denkt dat het kan helpen als er vanuit een functioneel ontwerp gedacht wordt, waarin samen wordt uitgewerkt wat je wilt zien rondom bepaalde data. Dat is een tip voor het datalab: zorg dat je mensen hebt die dit kunnen begeleiden, of besteed er expliciet aandacht aan dat deze kennis in de klankbordgroep belegd is: 'dat is geen vanzelfsprekendheid, want voor veel gemeenten is datagedreven werken nieuw en zij hebben die kennis en ervaring niet'. De KBG is van mening dat het datalab in dit proces ook meer duidelijkheid van hen mag vragen, 'maar we zijn onszelf ook wat aan het bijsturen op dit punt'. De KBG-leden geven aan dat ze denken inmiddels een modus gevonden te hebben om te komen tot een prototype van de

jongerenmonitor voor de gewenste datum met de extra uren die ze er nu vanuit de KBG instoppen om mee te denken over de monitor. Er wordt regelmatig samen gekeken wat al af is en waar nog over gesproken moet worden. Dit wordt binnen de KBG steeds meer opgepakt.

De compacte samenstelling van deze KBG wordt doeltreffend gevonden om dingen op te leveren, en dan in aanvulling te toetsen bij een bredere klankbordgroep, zoals waar nu is voorzien. Waar nodig kan een domeindeskundige (bv. onderwijs) soms worden uitgenodigd in de KBG. De KBG-leden zien hun eigen rol vooral als praktisch meedenken en daarnaast – ook vanuit hun bredere regionale rol - lijntjes leggen met het hele sociaal domein.

Gebruik van de producten

Er wordt sinds eind maart concreet door Datalab GO met de KBG aan een eerste product gewerkt, een prototype jongerenmonitor. Een eerste versie daarvan is kort na het evaluatiegesprek met de KBG aan de bredere werkgroep gepresenteerd. Dit betekent dat er in korte tijd veel werk is verzet.

Blik op de toekomst

Vanuit de regionale rol zouden de leden van deze KBG naar de toekomst toe verschillende beleidsgroepen en gemeenten in het sociaal domein willen betrekken en de mogelijkheden van de jongerenmonitor verder toe willen lichten.

Evaluatie datalab GO 2024

Verslag evaluatie gebruikersgroep

Opdrachtgever	: Gemeente Bronckhorst, namens DNA
Auteur	: Merove Gijsberts
Datum	: 13-6-2024
Versie	: Intern

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
1 Inleiding.....	4
2 De rol van de gebruikersgroep	5
3 Evaluatie gebruikersgroep	6

1 Inleiding

●●● Eind 2020 besloten de colleges van acht Achterhoekse gemeenten om Datalab GO (Gelderland Oost) op te richten met als doel datagedreven werken in de aangesloten gemeenten tot stand te brengen. Eind 2022 is deze samenwerking voor het eerst geëvalueerd. Deze eerste evaluatie bestond uit een reflectie op het Berenschotrapport dat bepalend was voor de start van het datalab en uit het ophalen van gebruikerservaringen in de eerste twee jaar van de samenwerking. Medio 2024 was een nieuwe evaluatie voorzien, die de stuurgroep slank en doelgericht wil houden. Deze evaluatie bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Focusgroepen met klankbordleden;
2. Schriftelijke vragenronde en focusgroep met gebruikersgroepleden;
3. Gesprekken met de acht deelnemende gemeenten afzonderlijk (gebruikersgroeplid, DNA-lid en wethouder van de betreffende gemeente);
4. Eindverslag, inclusief schriftelijke evaluatie van kennisdelende activiteiten van datalab GO onder een bredere groep medewerkers.

Het datalab heeft namens de stuurgroep bureau WagenaarHoes ingehuurd die de evaluatie uitvoert. Deze notitie doet verslag van de tweede stap van de evaluatie, namelijk van de evaluatie van de gebruikersgroep. Daartoe is in mei 2024 onder alle leden van de gebruikersgroep een vragenlijst uitgezet. Daarnaast is begin juni 2024 met de gebruikersgroep een groepsinterview gehouden.

Zeven van de acht deelnemende gemeenten hebben de vragenlijst geretourneerd. De uitkomsten van deze vragenlijst zijn, samen met het verslag van de evaluatie van de klankbordgroepen, ingebracht in het groepsinterview.

In dit verslag is eerst kort op een rij gezet wat de functie van de gebruikersgroep is. Daarna bespreken we de uitkomsten van de evaluatie van de gebruikersgroep. Deze is gebaseerd op zowel de uitgezette vragenlijst als het groepsinterview. De vragen die centraal staan zijn: hoe vindt de gebruikersgroep dat het met het datalab GO als samenwerkingsverband gaat en welke ontwikkelingen zien de gebruikersgroepleden voor de toekomst? Hierbij wordt ook gekeken naar de rol van de gebruikersgroepleden en de gemeenten zelf. Het gaat in dit onderdeel van de evaluatie om het perspectief van de leden van de gebruikersgroep.

2 De rol van de gebruikersgroep

●●● Een onderdeel van de samenwerking tussen de gemeenten en het datalab is de gebruikersgroep. In de gebruikersgroep zitten vertegenwoordigers van alle acht aangesloten gemeenten. Voor de gebruikersgroep zijn een aantal rollen voorzien. In maart 2021 is in het DNA over de governance van DLGO het volgende afgesproken: Allereerst vormt de groep op inhoudelijke hoofdlijnen een klankbord voor datalab GO (bv. ten aanzien van de keuze van prioritaire thema's waarmee datalab GO aan de slag gaat). Ten tweede zijn de leden ambassadeur en liaison/coördinator naar de eigen gemeente (bijv. door het samen met Datalab GO organiseren van activiteiten om datagedreven werken te bevorderen bij de gemeente). En een derde rol voor de gebruikersgroep is het stimuleren van kennisdeling tussen de samenwerkende gemeenten. Uiteraard is van belang dat de leden in direct contact staan met beleidsmakers binnen de eigen gemeente en hun vertegenwoordigers in het Directeuren Netwerk Achterhoek (DNA). Het gebruikersoverleg komt eens per 4 a 5 weken bijeen en fungeert als een klankbord voor het projectteam.

3 Evaluatie gebruikersgroep

●●● Achtereenvolgens worden vier hoofdthema's besproken. Allereerst, de totstandkoming, waardering en het gebruik van de informatieproducten die ontwikkeld worden. Ten tweede, de kennisdelende activiteiten. Het derde onderwerp betreft het procesmatig functioneren van het gebruikersoverleg. En het vierde onderwerp gaat over de verwachtingen en wensen voor de toekomst.

Totstandkoming, waardering en gebruik van de informatieproducten

Een deel van de gebruikersgroep is tevreden over de manier waarop de onderzoeksthema's tot stand komen: 'dat vind ik prima. De stuurgroep kiest o.b.v. de input vanuit het gebruikersoverleg en klankbordgroepen de prioritaire onderzoeksthema's'. 'Ze komen op een goede manier tot stand', 'de inzet van het datalab hierin is erg goed: het probeert niet alleen het inventariseringsproces bij de gemeenten te volgen, ze dragen waar mogelijk zelf ook ideeën aan'. En: 'ik snap dat het DNA toen de keuze heeft gemaakt voor een aantal thema's. De thema's snijden allemaal hout en die zijn ook integraal met elkaar verbonden. Het zou mooi zijn als we door de organisatieontwikkeling wat meer concrete vragen van onderop krijgen. Daar moeten we nog wel in investeren'. 'Dan moeten de organisaties volwassen worden en meer aan de onderkant van de organisatie de behoeften ophalen'. 'Ja en gemeenten weten nu ook van elkaar niet wat er ontwikkeld is. Een gemeenschappelijke backlog zou heel mooi zijn. Het datalab kan als intermediair fungeren om dit en de interne datateams bij elkaar te brengen'. En: 'ik vraag me af of dit nu de rol van het datalab is. Ik denk dat we vooral zelf wat harder moeten gaan lopen. Het datalab is georganiseerd en heeft zich professioneel neergezet, dus ik kijk ook graag onszelf en onze eigen organisatie aan'.

Een deel vindt dat men nu te veel blijft hangen in – te brede - onderzoeksthema's en is van mening dat er meer zou moeten worden gewerkt vanuit concrete vragen vanuit de gemeenten: 'Ik vraag me af of het werken in thema's de beste manier is. Door het werken met thema's gaat er nu veel tijd zitten in het zoeken naar vragen en het afstemmen van die vragen. Wanneer er meer op basis van concrete vragen (over welk onderwerp dan ook) gewerkt zou worden scheelt dat veel tijd.' 'Onderzoeksthema's zit geen begin en eind aan, daar zou ik meer op aansturen', 'als er echt een concrete vraag is bijv. vanuit een thematafel (relatief groot onderzoek wat nu bij een bureau wordt geplaatst) en dan monitoring', 'wat meer weg van onderzoek en meer richting nulmeting en monitoring gaan. Er zijn echt wel een aantal monitoren in de steigers, dat is een goede maar recente ontwikkeling'. Er zou aan de voorkant beter moeten worden gekeken wat je echt nodig hebt: 'meer vraaggestuurd, vooraf scherper afbakenen, we willen dit hebben om er dat mee te doen'. Een gebruikersgroepslid geeft aan dat het vier jaar geleden een logische keuze was om vanuit prioritaire thema's te werken, maar nu de samenwerking zich verder heeft ontwikkeld en er ook binnen de gemeentes meer ruimte is ontstaan om datagedreven te werken, zou meer ruimte moeten komen voor het oppakken van concrete vraagstukken van de gemeenten op het moment dat die spelen (i.p.v. via een jaarplan bepalen waar dat jaar een groot deel van de tijd heen gaat).

Een aantal leden van de gebruikersgroep geeft aan dat ze in het begin te weinig inspraak hebben (gehad) in het tot stand komen van de thema's. Ze hebben liever dat thema's niet eens per jaar door het DNA goedgekeurd hoeven te worden en dat ze hier zelf meer inspraak in hebben en advies in kunnen geven. Er wordt gepleit voor meer tussentijdse flexibiliteit in de keuze van thema's en onderzoeken zodat je gaandeweg meer kunt bijsturen: 'vertrouw het gebruikersoverleg, domeinkennisspecialisten en het datalab. Dat we weghalen dat thema's geaccordeerd moeten worden door het DNA. Mooi voorbeeld is de regionale groep vitaal landelijk gebied, die vraag kwam van een regionale groep. Als zo'n vraag komt, dan wil ik dat die a la minute kan worden opgepakt'.

Datalab GO werkt voor verschillende gemeenten ook vanuit concrete, individuele vragen - soms met data uit die eigen gemeente – maar de gebruikersgroep pleit voor een verbreding hiervan. Dit betekent overigens ook dat de leden van de gebruikersgroep deze vragen in toenemende mate intern binnen de gemeente moeten ophalen en moeten werken aan het fundament intern. Medewerkers moeten meer leren wat ze met data kunnen en de opinie is dat de gebruikersgroep dit nog meer zou kunnen stimuleren. Wel wordt dit soms nog lastig gevonden. Dan is er uitgevraagd welke vragen er leven als input voor de plannen, maar 'daar kwam weinig response op, omdat de registratie intern nog niet altijd goed is' en 'dan moet ik in een organisatie van 400 man op zoek gaan' en 'dat is heel erg zoeken'. Maar de leden van de gebruikersgroep zien hier ook een kans, juist omdat ze elkaar hiermee goed kunnen helpen: door te sparren hoe je die vragen

intern ophaalt en hoe je de juiste informatiebehoefte formuleert. Dit zouden ze graag geagendeerd zien in het gebruikersoverleg.

De meerderheid van de leden van de gebruikersgroep geeft aan dat ze via de klankbordgroepleden van hun eigen gemeente een goed beeld hebben van de voortgang van de thema's. Op de vraag of ze via de klankbordgroepleden voldoende zicht hebben op de bruikbaarheid van de informatieproducten geeft meer dan de helft aan van niet. De meerderheid schat in dat de informatieproducten onvoldoende worden gebruikt door collega's, met name door degenen die niet in de klankbordgroepen zitten. Er wordt aangegeven dat het belangrijk is om te focussen op toepassingsmogelijkheden: 'het datalab graag breed houden in wat ze doen, ze moeten technisch op alle thema's ingezet kunnen worden, de inhoud moet van de beleidsmedewerkers komen' en 'producten moeten vooral nuttig en functioneel zijn' en 'het gaat om het doorvertalen'. Daarvoor is inhoudelijke kennis in de klankbordgroep belangrijk. Vanuit de gebruikersgroep is enige twijfel of in de klankbordgroep wel altijd de juiste mensen zitten.

Overigens vinden een aantal leden van de gebruikersgroep dat het datalab zich niet met *onderzoek* moet bezighouden, maar uitsluitend met de productie van dashboards en monitoring (de monitor energietransitie wordt bijvoorbeeld als een goede ontwikkeling gezien). Het gaat om het inzetten van de technische kennis. De vraagarticulatie, maar ook het trekken van conclusies is voor de inhoudelijke mensen (in de gemeente). Maar er is intern zeker nog een slag te maken in het proces van datagedreven werken (vertaling van data naar beleidsinhoud): 'datalab GO is een samenwerkingsverband voor 8 deelnemende gemeenten. Elk in hun eigen fase. Met verschillende urgentie op het thema datagedreven werken. Dat kun je niet volledig uitlijnen. Dat betekent iets voor de wendbaarheid van het Datalab. En misschien ook wel de capaciteit die daarvoor nodig is'.

Kennisdelende activiteiten ter stimulering van datagedreven werken

De gebruikersgroep is van mening dat het datalab goede kennisdelende activiteiten ontplooit om datagedreven werken te stimuleren. Men is positief over de basiscursus datagedreven werken (voorheen de leergang), alsmede de verdiepende cursussen: 'de leergang datagedreven werken is een pareltje'. Als suggestie voor de toekomst wordt de overweging meegegeven om de basiscursus modulair aan te bieden, zodat voor nieuwe collega's op basis van het aanwezige kennisniveau kan worden gekeken welke onderdelen relevant zijn. De trainingen power BI en GIS-trainingen voor de datacollega's worden gewaardeerd. De gebruikersgroep is positief over de toepasbaarheid en laagdrempeligheid en vindt het goed voor de onderlinge communicatie tussen gemeenten. Ook de webinars worden positief gewaardeerd: 'Het liep stroef bij aanvang, maar gaat steeds beter en bereikt meer mensen'. En: 'de webinars vind ik erg goed. Ik hoor vaak dat ze worden teruggekeken en dat ze een mooie inkijk geven in wat datagedreven werken is en wat je ermee kan. Het feit dat we zelf onderwerpen kunnen aandragen is super. Ik zie hier nog veel meer potentie in als we een grotere groep collega's weten te bereiken'. Voor wat betreft de invulling van de webinars wordt door een gebruikersgroepslid aangegeven het prettig te vinden om er meer in de gebruikersgroep over te kunnen sparren. Met betrekking tot de door datalab uitgebrachte kwartaalrapportages wordt door de gebruikersgroep ingeschat dat hier relatief weinig gebruik van wordt gemaakt; er wordt vooralsnog in ieder geval weinig over terug gehoord.

Bij andere activiteiten zoals de roadshows, de werksessies gericht op de toepassing van producten en sessies over datagedreven werken met MT/college/raad geven een aantal leden aan liever meer vraaggestuurd te werk te gaan. Dus dit niet generiek door datalab laten organiseren, maar vanuit de gemeente, waarbij het datalab op onderdelen kan worden ingevlogen. Dit gebeurt overigens ook al voor een deel en sommige gemeenten hebben daar goede ervaringen mee.

In algemene zin vinden de gebruikersgroepleden dat er door het datalab rondom deze activiteiten goed wordt meegedacht en gekeken naar oplossingen binnen de mogelijkheden die ze hebben: 'ik zie een duidelijke lerende en groeiende lijn ten aanzien van zaken die georganiseerd worden om datagedreven werken bij gemeenten te organiseren'. En: 'goed dat meer wordt ingezet op educatie'.

Er worden door de gebruikersgroep daarnaast een aantal meer algemene verbeterpunten benoemd rondom de kennisdeling. Er zou een nog bredere groep moeten worden bereikt met alle georganiseerde activiteiten en er zou nog meer moeten worden ingezet op het verhogen van het basisniveau van alle medewerkers. Ook wordt genoemd dat de activiteiten meer gericht zouden kunnen worden op datagovernance en ondersteuning bij datamanagement ('Het gaat hierbij om zaken als rollen en verantwoordelijkheden, processen en procedures, archivering, versiebeheer, datakwaliteit, AVG/IB/Ethiek'). Er zou daarnaast minder aandacht uit kunnen gaan naar het onderzoeksaspect en meer naar het

verandermanagement-aspect ('mensgedreven') binnen de gemeentes. Hier kunnen de gebruikersgroepsleden ook zelf op sturen: 'we doen als gemeente ons best, maar we kunnen hier best wat ondersteuning in gebruiken'.

Gebruikersoverleg: processen en rollen

Er worden een aantal positieve punten genoemd over het functioneren van het gebruikersoverleg: goede samenwerking, vriendelijk, korte lijntjes, goed om kennis en ervaring te delen, zeer informatief, goed om maandelijks op de hoogte te worden gehouden, dat zorgt ervoor dat we snel op ontwikkelingen kunnen inspelen, 'ga zo door'. De rondes per gemeente waar iedereen mee bezig is, worden als zeer informatief gezien en 'mogen wat mij betreft zelfs vaker'. Er wordt aangegeven dat: 'het goed is om periodiek bij elkaar te komen om de voortgang m.b.t. datagedreven werken en alle wensen en behoeften met elkaar door te nemen. Daardoor zijn we op de hoogte van elkaars vorderingen, behoeften en de uitdagingen die er spelen. De momenten dat deze ervaringen en kennis worden gedeeld zijn ook de meest relevante en waardevolle momenten'. En: 'de wijze waarop gezamenlijk invulling wordt gegeven aan de verbindende functie tussen het Datalab GO en de deelnemende gemeenten. Steeds worden concrete afspraken gemaakt, ideeën uitgewisseld en zinvolle discussies gevoerd. En dat alles met het doel van het stimuleren van het datagedreven werken'.

Toch is er bij het merendeel ook een duidelijke behoefte aan verandering van de manier waarop het gebruikersoverleg functioneert: 'Meer ruimte voor het gesprek onderling. Nu is het te vaak zenden vanuit het datalab'. Er zou meer ruimte moet worden gegeven voor het gesprek tussen gemeenten onderling van zaken waar men tegen aan loopt. Bij dit punt past bijvoorbeeld ook de behoefte om meer ruimte te krijgen in de gebruikersgroep om onderling te sparren rondom sturingsvragen in de eigen gemeenten. En er zou tussentijds meer ruimte moet zijn voor verbetervoorstellen die vanuit de groep komen voor het datalab: 'en 'benut meer het potentieel en de kennis die er is in de groep'. Er is behoefte om als gebruikersgroep meer te kunnen bijsturen ('nu is het lastig bij te kunnen sturen'). Een enkel lid van de gebruikersgroep geeft aan niet altijd mee te krijgen wat er met verbetervoorstellen gebeurt.

De frequentie van het overleg wordt voldoende gevonden. Wel zou wat efficiënter met het overleg kunnen worden omgegaan door mededelingen bijvoorbeeld over de mail te doen. De samenstelling van de gebruikersgroep is divers, men zit er vanuit verschillende functies: 'daarmee zit je niet altijd op een golflengte'. Soms werkt het ook remmend dat sommige gemeenten minder ver zijn, en de voorlopers de achterblijvers niet altijd meenemen.

Met betrekking tot het interne veranderprogramma komt nog het volgende naar voren: 'het interne veranderprogramma dat in het Berenschot rapport is genoemd, heeft in onze gemeente geen gestalte gekregen omdat er geen formatie voor was. Pas recentelijk komt er beweging'. En: 'om ervoor te zorgen dat een deelnemende gemeente maximaal profiteert van de inzet van het Datalab GO dient de gemeente ook zelf een actief en levend programma datagedreven werken te hebben'. En: 'de vertegenwoordiger in het gebruikersoverleg moet een "bevlogen ambassadeur" van het datagedreven werken in de eigen organisatie zijn. Helaas heb ik hier door een dubbele functie onvoldoende aandacht aan kunnen geven'.

De meeste leden van de gebruikersgroep zien zichzelf als 'spin in het web waar alle datagedreven lijntjes samenkomen', als ambassadeur, contactpersoon tussen gemeente en datalab en als aanjager en verbinder. De meeste leden attenderen collega's intern op het datalab. Niet alle leden van de gebruikersgroep hebben regulier overleg met de klankbordgroepleden. Tijdgebrek wordt als reden genoemd. Dat zou wel aan te raden zijn, geeft een van de gebruikersgroepleden aan.

De afstemming met het DNA-lid verschilt sterk tussen de gemeenten. Sommige leden van de gebruikersgroep spreken op reguliere basis met het DNA-lid, sommige incidenteel en sommige niet tot nauwelijks. Er wordt door enkele leden aangegeven dat de DNA-leden er weinig ruimte voor hebben of maken en dat ze geen terugkoppeling ontvangen over wat er met de aan hen gegeven input gebeurt.

Een aantal van de leden van de gebruikersgroep geeft aan het gevoel te hebben er als groep niet toe te doen, 'als gebruikersgroepslid ben je vaak doorgeefluik', 'we worden geïnformeerd maar hebben geen echte invloed' en 'wordt er wel gehoord wat wij zeggen?'. Ook wenst de gebruikersgroep meer samenwerking tussen DNA en gebruikersoverleg en meer betrokken te worden bij de te maken keuzes. Een van de leden oppert dat de gebruikersgroep en DNA misschien met soms bij elkaar zouden moeten gaan zitten: 'nu is het soms een black box wat er in het DNA wordt besloten'.

Een tweede belemmering die wordt genoemd is die van 'dubbele rollen'. Hiermee wordt bedoeld dat de werkzaamheden voor het datalab en die voor de interne datateams door sommige leden als concurrerend

worden ervaren. Een geo-medewerker merkt op: 'het datalab doet werk dat wij ook kunnen. Sommige geo-medewerkers zijn bang dat het datalab al het leuke werk gaat doen'. En: 'Enerzijds moet je het datalab promoten, maar anderzijds moet je ook je eigen datateam promoten, dat wringt soms'. Een adviseur datagedreven werken herkent dit: 'ook m.b.t. het uitdragen van de communicatie van het datalab, wordt gezocht naar ruimte voor de interne zaken. Moet de vraag niet meer zijn: wat moet de rol van het Datalab zijn?'. Een andere adviseur merkt op 'dubbelrollen maken het soms lastig in een dialoog. Verschillende belangen die strijden met elkaar, dubbele petten, rolduidelijkheid en -zuiverheid, de kaders moeten duidelijk geschetst worden. De route die medewerkers moeten bewandelen met informatievragen moet duidelijk worden afgestemd en gecommuniceerd'. Een gebruikersgroeplid met een eigen datateam in de gemeente geeft aan voor beantwoording van datavraagstukken een voorkeur te hebben voor het principe 'we doen het lokaal tenzij'. Dit lid pleit ook voor ruimte voor gemeenten om datavraagstukken zelf extern te kunnen beleggen: 'als vakkennis, specialisme bij gemeente of datalab ontbreekt, maar ook ten behoeve van efficiency en financiën'.

Blik op de toekomst

Mede door de opkomst van interne datateams vindt een deel de gebruikersgroep het noodzakelijk goed naar de opdracht voor het datalab te kijken. 'In het Berenschotrapport staat ook dat we geen dataloket starten. Daar werd eerst niet vanuit gegaan, maar is nu wel de realiteit'. Nu is er soms overlap tussen wat de gemeente zelf doet en wat het datalab doet: 'de gemeenten met interne teams, dus die zijn nu hun eigen concurrent die gemeenten?', 'Ja, dat is ook omdat het datalab niet alles kan doen nu. Je zou ook het datalab zo kunnen inrichten dat we het zo gaan beveiligen, dat we alles op 1 hoop gooien, maar die keuze is ook niet gemaakt'. Het datalab zou in ieder geval de activiteiten zo goed mogelijk moeten afstemmen op de behoeftes van de gemeenten, 'dan heb je toegevoegde waarde'. Een van de leden geeft aan dat hier ook meespeelt dat de wereld om ons heen snel verandert, er komen bijvoorbeeld vanuit andere bronnen steeds meer open data en monitoring tools beschikbaar en er zijn landelijk inmiddels veel communities die aan kennisdeling doen en tooling aanbieden zoals het VNG Kennisnetwerk Data en Samenleving ('er is bijna een overdaad').

Niet iedere gemeente is echter even ver met de interne datateams: 'ik zie nog weinig urgentie op het thema datagedreven werken intern'. Ondanks dat iedere gemeente op een ander niveau is, is de lijn voor de toekomst wel gelijklopend: iedereen wil vooruit op dit thema. Er wordt door een van de leden van de gebruikersgroep opgemerkt dat het mooi zou zijn als 'het datalab altijd een stapje voor is in kennis en kunde, zodat men ten allen tijden kan optrekken met het datalab'.

Voor de toekomst pleit men ervoor in de gebruikersgroep in te zetten op het verhogen van kennis rondom datagedreven werken binnen gemeenten, maar ook op een breder gebruik van de informatieproducten die datalab maakt. Een aantal leden van de gebruikersgroep pleiten ervoor het datalab om te vormen tot een regionaal expertise- en kenniscentrum, dat zich meer zou moeten richten op zaken als advisering rondom datagedreven werken en het verantwoord werken met data en minder op zelf onderzoek doen: 'het datalab moet meer de rol van expert op zich gaan nemen en gemeenten helpen met de data governance. Daarnaast kan men vanuit die expert rol ook aanschuiven om te helpen en te adviseren bij analyses'. En: 'de expertise om concrete producten neer te zetten, die voortkomen uit eigen data en eigen vraagstukken. De behoefte is groot, maar datalab bevindt zich te veel aan de buitenkant. We hebben kennis nodig om mee te gaan denken hoe we de bronnen die we zelf hebben (niet het CBS of externe partij) kunnen gebruiken om sneller, slimmer en beter onderbouwd te kunnen werken. Knelpunt zit hem echt in kennis (hoe pas je data toe om te komen tot KPI's of iets dergelijks, en technische expertise om ruwe data tot analyseerbare informatie om te zetten, inclusief complexiteiten als datakwaliteit etc)'. En: 'ik zou graag een doorontwikkeling zien naar een regionaal expertisecentrum waar we met alle datavragen terecht kunnen die we zelf niet kunnen oplossen (denk aan specifieke data, regionale vraagstukken, trainingen, coaching van gemeenten om meer datagedreven te werken, stroomlijning van processen zodat data uitwisseling makkelijker gaat, signaleren en adviseren op ontwikkelingen van buitenaf (provincie, rijk), etc.). Uiteraard is dit een groeiend proces en willen we dat wat we opgebouwd hebben niet weggooien'.

Een aantal leden van de gebruikersgroep is van mening dat je het maken van informatieproducten wel moet blijven doen als datalab: 'als je een expertisecentrum wilt zijn, werkt het ondersteunend bruikbare en nuttige informatieproducten te maken'. Bovendien is het veel handiger sommige producten regionaal te

maken, zodat je meer expertise kunt aantrekken. De vraag is dan wel of je dit dan op themabasis moet doen, of op basis van alle vragen die binnenkomen. Daarover lijken de meningen te verschillen.

Een andere opmerking die wordt gemaakt, is dat de nu gekozen thema's verbreed zouden moeten worden. Er zijn te veel domeinen waar het datalab niet structureel op werkt. De gemeentelijke thema's waarin het meeste geld omgaat, zijn nu niet vertegenwoordigd. Met name wordt genoemd het sociaal domein (hoewel er op dit thema sinds kort wel een Jongerenmonitor draait). Ten slotte wordt door een van de gebruikersgroepleden opgemerkt dat in een afweging voor de toekomst ook het kostenplaatje moet worden betrokken: 'de gemeente investeert best fors in geld en mankracht, dit moet je afzetten tegen wat de markt tegenwoordig gratis aanbiedt, wat je als gemeente intern met eigen datateams kunt en wat dan de uiteindelijke meerwaarde is'.

Evaluatie datalab GO 2024

Samenvatting van de schriftelijke evaluaties van de kennisdelende activiteiten

Opdrachtgever	: Gemeente Bronckhorst, namens DNA
Auteur	: Merove Gijsberts
Datum	: 25-6-2024
Versie	: Intern

Kennisdelende activiteiten

●●● INLEIDING

Eind 2020 besloten de colleges van acht Achterhoekse gemeenten om Datalab GO (Gelderland Oost) op te richten met als doel datagedreven werken in de aangesloten gemeenten tot stand te brengen. Eind 2022 is deze samenwerking voor het eerst geëvalueerd. Deze eerste evaluatie bestond uit een reflectie op het Berenschotrapport dat bepalend was voor de start van het datalab en uit het ophalen van gebruikerservaringen in de eerste twee jaar van de samenwerking. Medio 2024 was een nieuwe evaluatie voorzien, die de stuurgroep slank en doelgericht wil houden. Deze evaluatie bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Focusgroepen met klankbordleden;
2. Schriftelijke vragenronde en focusgroep met gebruikersgroepleden;
3. Gesprekken met de acht deelnemende gemeenten afzonderlijk (gebruikersgroeplid, DNA-lid en wethouder van de betreffende gemeente);
4. Eindverslag, inclusief schriftelijke evaluatie van kennisdelende activiteiten van datalab GO onder een bredere groep medewerkers.

Het datalab heeft namens de stuurgroep bureau WagenaarHoes ingehuurd die de evaluatie uitvoert. Deze notitie doet verslag van een onderdeel van de vierde stap van de evaluatie, namelijk van de evaluatie van de overige kennisdelende activiteiten van datalab GO onder een bredere groep medewerkers. Daartoe zijn alle schriftelijke evaluaties die sinds de vorige evaluatie van eind 2022 onder de deelnemers van de diverse activiteiten zijn uitgevoerd geanalyseerd.

Het gaat om:

- Leergang/basiscursus en Modules datagedreven werken
- Basiscursus PowerBI en terugkomdagen
- AI sessies voor MT en AI sessie voor medewerkers
- Bestuurderssessie
- Roadshows
- Cursus ArcGIS

In dit verslag zetten we de uitkomsten per onderdeel op een rij.

●●● SAMENVATTING VAN DE SCHRIFTELIJKE ACTIVITEITEN

Leergang/basiscursus en modules datagedreven werken

De basiscursus datagedreven werken is het afgelopen jaar drie keer gegeven (nov, 2023 jan/feb en mei/juni 2024). In totaal hebben circa 70 deelnemers een evaluatie ingevuld. De basiscursus wordt goed gewaardeerd (grote meerderheid geeft een cijfer 7 of 8). Deelnemers geven aan een beter beeld te hebben gekregen van wat datagedreven werken is, van de meerwaarde ervan en van het op een verantwoorde manier doen. En: de sessies waren interactief, goed opgebouwd en verzorgd, goed georganiseerd, een goede mix van theorie en praktijk (met actuele casuïstiek): 'jullie gedrevenheid is aanstekelijk'. Tips die gegeven worden zijn: meer differentiëren op basis van kennisniveau, de theorie compacter houden, nog meer met concrete voorbeelden/casussen werken en vooraf meer ophalen waar behoefte aan is.

In 2024 zijn ook een aantal modules datagedreven werken gegeven, namelijk modules vraagarticulatie, data visualisatie, introductie data-analyse, prognoses en data interpretatie. Ook deze modules worden door de deelnemers goed gewaardeerd (er worden veel 8-en uitgedeeld). Men geeft aan veel geleerd te hebben, de werkvormen goed te vinden en het wordt nuttig gevonden en bruikbaar voor het dagelijks werk. Wat opvalt is dat er relatief weinig deelnemers per module

deelnemen (soms maar 3 of 4). Ook valt op dat sommige gemeenten afwezig zijn onder de deelnemers (Winterswijk Berkelland, Lochem).

Basiscursus PowerBI en terugkomdagen Power BI

De basiscursus PowerBI is afgelopen jaar twee keer gegeven (apr en sep 2023). 24 deelnemers hebben een evaluatie ingevuld. Deze cursus wordt hoog gewaardeerd (de meerderheid geeft een 8 of hoger). Men vindt het een goede cursus om de basis te leren, met een goede afwisseling tussen theorie en praktijk. De meeste deelnemers geven aan dat ze door de training voldoende basiskennis hebben opgedaan om zelf dashboards en rapportages te kunnen maken of onderhouden, voor o.a. managementrapportages, financiële rapportages of het creëren van dashboards binnen het eigen data governance team. De directe toepasbaarheid in het werk wordt genoemd (ik doe nu nog veel in excel, maar nu kan ik kennis in 1 keer met mijn data inzichtelijk maken). De cursus wordt voor diverse functietypes relevant gevonden, niet alleen voor dataspecialisten en team geoinformatie maar ook voor RO, financiën, functioneel beheer en beleidsmedewerkers en adviseurs.

Er wordt aangegeven dat er behoefte is aan een regelmatig vervolg op de training, vooral om zelf met de eigen data aan de slag te kunnen gaan, eigen vragen te kunnen stellen daarover en van de andere deelnemers te leren. Er is twee keer een terugkomdag georganiseerd. Die werd minder druk bezocht (11 deelnemers vulden een evaluatie in), maar wel ook zeer goed gewaardeerd (cijfer 8): het gaf zeker voldoende handvatten om mee verder te kunnen en zeer bruikbare en praktische tips gehad. De meeste deelnemers geven aan er al soms mee te hebben gewerkt. Belemmeringen liggen in het gebrek aan tijd, maar soms werkt de gemeente ook met een ander programma of is niet de juiste versie in huis. Tot slot wordt aangegeven dat er behoefte is aan vervolgcursussen, voor gevorderden om met gecompliceerde formules te werken (dax).

Sessies over AI voor MT en medewerkers

Datalab GO heeft in 2024 ook twee sessies georganiseerd voor MT leden (9 ingevulde evaluaties) en een voor medewerkers (7 ingevulde evaluaties). Ook deze sessies worden goed gewaardeerd (onder MT leden cijfer rond de 8,5; onder medewerkers rond de 7,5). De MT leden geven aan de introductie over algoritmes en AI en de impact op het dagelijks werk heel relevant te vinden, de sessie prima te vinden en de presentatie sterk. Als tips wordt meegegeven wat meer praktische voorbeelden te geven en ook aandacht te hebben voor de ethische en privacy aspecten en op de vraag hoe andere overheidsinstanties hier mee omgaan. Een van de leden doet de suggestie een kleine kerngroep te vormen om te kijken naar voorbeelden hoe AI al wordt toegepast en wat dat kan betekenen voor de eigen gemeente.

De sessie onder medewerkers 'AI in 1 dag' wordt erg nuttig gevonden. Dat geldt het meest voor het onderdeel AI en de invloed op bedrijfsvoering. Het geeft een goed beeld van de positie van AI en de mogelijkheden van de verschillende AI tools. Wel is het erg gericht op generatieve AI/Chat GTP en wordt een bredere blik op AI gemist. En soms wat lastig te volgen, zware kost: pas workshop aan op niveau doelgroep. Ook was er door tijdsgebrek te weinig aandacht voor de impact op ons als gemeenten/overheid. Het onderdeel over de Europese AI-act en de AVT wordt ook nuttig gevonden: fijn om alle regelgeving langs te zien komen, maar daar zou meer aandacht kunnen zijn voor welke stappen je als gemeente concreet kunt zetten. Het was nu soms wel erg juridisch, mag wat meer op hoofdlijnen. Ook het laatste onderdeel over ethiek en responsible AI had wat meer aandacht mogen hebben voor de impact voor gemeenten en op praktische handvatten. Belangrijkste tip over het geheel van de dag was het nog wat meer praktisch toepasbaar te maken.

Bestuuderssessie

In 2024 is een bestuuderssessie georganiseerd (12 deelnemers vulden een evaluatie in). Deze sessie werd goed en informatief gevonden, prettig gepresenteerd en gaf een mooi overzicht voor wat datalab doet en nog gaat doen: er wordt een mooi beeld geschetst van ontwikkelingen en de voortrekkersrol die datalab vervult. En: duidelijke presentatie met informatie die ik soms van mijn eigen gemeente nog niet kende. Wel wordt aangegeven dat: 'hoewel prachtige info de sessie wel erg lang was voor de basisboodschap, als datalab doen we veel'. En: geen duidelijk doel, bestuurders

dienen te sturen. Tips die worden gegeven zijn hiermee in lijn: volgende keer meer ruimte voor gesprek, meer discussie uitlokken, andere werkvormen minder zenden, sociaal domein een wat belangrijkere plek geven, bedrijfsvoering ook, compacter, volgende keer bestuurlijke keuzes op tafel, informatie geven over kansen/nog niet gebruikte mogelijkheden en relatie leggen met eigen toenemende capaciteit aan data in gemeenten. En: probeer meer deelnemers aan tafel te krijgen.

Roadshows

Tussen eind 2022 en midden 2024 zijn in vier gemeenten roadshows gehouden (84 ingevulde evaluaties). Het gaat om de gemeenten Bronckhorst, Montferland, Berkelland en Oude IJsselstreek. Een naar functietype diverse groep mensen neemt deel: data engineers, beleidsadviseurs, beleidsmedewerkers, accountmanagers, groenbeheerders en managers.

De plenaire presentatie wordt duidelijk en informatief gevonden, maar kan wel wat compacter en meer worden toegespitst op waar de gemeente mee bezig is. Ook wordt als tip gegeven het hele team even voor te stellen. De inhoudelijke sessies over kerncijfers, klimaat, ondermijning, impact corona, ondermijning en vraagarticulatie worden gewaardeerd: inspirerend, leerzaam, goed, zeer bruikbaar. Ten slotte wordt aangegeven dat er moet worden gezorgd voor een hogere opkomst, door de roadshows meer te promoten.

Cursus ArcGIS Pro

In 2024 is een ArcGIS PRO cursus gegeven (9 deelnemers hebben een evaluatieformulier ingevuld). De cursus krijgt een hoge waardering, zowel de training zelf, als de docent, als het lesmateriaal. Er worden door de deelnemers weinig verbeterpunten genoemd. Eigenlijk alleen: wellicht meer praktijkvoorbeelden, soms afsluiten met een open opdracht om zelf uit te zoeken wat de beste manier is en minder focus op layout omdat publicatie steeds meer online is. De meeste deelnemers geven aan graag t.z.t. een vervolgopleiding te willen, maar niet op korte termijn. Nu heeft men voldoende informatie om er zelf mee uit de voeten te kunnen.